

INTERRUPTIE a PRÁVO

Právna analýza legálneho stavu interrupcií z pohľadu medzinárodných
a národných právnych systémov

**SPOLOČNOSŤ PRE PLÁNOVANÉ RODIČOVSTVO
OZ MOŽNOSŤ VOĽBY**

INTERRUPTIE A PRÁVO

**Právna analýza legálneho stavu interrupcií
z pohľadu medzinárodných a národných právnych systémov**

Tato publikácia vyšla vďaka finančnej podpore
Slovensko-českého ženského fondu, Bratislava

SLOVENSKO-ČESKÝ
ŽENSKÝ FOND

© Zostavila: Oľga Pietruchová,

Cover design © Ján Svatík

Pre Spoločnosť pre plánované rodičovstvo
vydalo Esfem, Prešov, 2007

ISBN ...

OBSAH

Úvod	5
Právna otázka	5
Časť I.	
Analýza medzinárodného práva o ochrane práva plodu na život	7
A. Jurisprudencia Európskeho systému ľudských práv	7
B. Legislatíva členských štátov Rady Európy	11
C. Medzinárodné a regionálne ľudskoprávne štandardy	13
Všeobecná deklarácia ľudských práv (VDĽP)	13
Európsky dohovor o ľudských právach (EDĽP)	14
Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach	15
Dohovor o právach dieťaťa	17
Ostatné regionálne normy	19
D. Národné zákony a jurisprudencia vybraných neeurópskych štátov	21
E. Slovenská právna úprava	22
Časť II. Právo na interrupciu v kontexte základných ľudských práv žien	26
Potenciálne následky priznania práva na život plodu.	26
Ohrozenie ľudských práv žien	31
Právo na život, bezpečnosť osoby a zdravie	31
Právo na život	33
Právo na rovnosť a nediskrimináciu	34
Právo na slobodu myslenia, svedomia a náboženstva	35
Právo na slobodu od mučenia a iného krutého, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania	37
Záver	38

Úvod

Otázka legálnej úpravy interrupcií rozdeľuje odborníkov a odborníčky v oblasti práva, medicíny, politiky a občianskej spoločnosti ako máloktorá iná oblasť ľudských práv. Ideologické a náboženské prístupy sa pritom často prenášajú aj do zákonných úprav, ktoré sa líšia aj v takých príbuzných právnych systémoch, ako sú systémy štátov Európskej únie.

Celkový trend vo svete smeruje k liberalizácii interrupcií a tým k zníženiu zdravotných rizík spojených s nelegálnymi zákrokmi vykonanými v nie bezpečných podmienkach. Napriek tomu podľa odhadov Svetovej zdravotníckej organizácie po nelegálnych zákrokoch ešte stále ročne umiera okolo 80 000 žien na celom svete. Súčasne sa však – najmä pod vplyvom niektorých cirkví – objavujú aj opačné trendy, a to najmä v postsocialistických krajinách. Najmarkantnejším prípadom je Poľsko, kde sa krátko po zmene režimu a demokratizácii spoločnosti pod tlakom konzervatívnych síl podarilo zmeniť dovtedy liberálny interrupčný zákon na jeden z najreštriktívnejších v celej Európe. Snahy o podobný trend sa dlhodobo prejavujú aj na Slovensku a podľa „poľského scenára“ vyústili až do podania na Ústavný súd (2001), čím sa otvorila otázka súladu legálneho vykonávania interrupcií s právom na život podľa Ústavy SR.

Cieľom predkladanej analýzy je poskytnúť stručný prehľad relevantných právnych rozhodnutí v otázke legálneho stavu interrupcií a s tým spätéj definície počiatku života podľa medzinárodného systému ľudských práv, ako aj právnych noriem národných štátov v Európe i vo svete. Ako táto štúdia dokazuje, v medzinárodnom práve ani v jurisdikcii Európskeho súdu pre ľudské práva neexistuje podporné stanovisko, ktoré by právne definovalo život od momentu počatia a prisudzovalo plodu práva stavajúce ho nad ľudské práva ženy a jej právo slobodnej voľby.

Publikácia bola vytvorená na základe právnej analýzy, ktorú vypracovalo Centrum pre reprodukčné práva v New York City a Právna klinika medzinárodných ženských ľudských práv pri Právnickej fakulte City University v New Yorku, vychádzajúc z jurisprudencie Európskeho systému ľudských práv, ako aj z rozhodnutí a zo zákonov členských štátov, medzinárodných a regionálnych štandardov a jurisprudencie mimoeurópskych národných súdov. Analýzu predkladáme odbornej i širokej verejnosti ako podklad na posúdenie relevantnosti právnych argumentov v „slovenskej kauze interrupčný zákon“.

Oľga Pietruchová

Právna otázka

Prípád legálnej úpravy vykonávania interrupcií a jej súladu s ústavným právom na život otvára otázku, či sa plod môže domáhať práva na život podľa článku 15 Ústavy SR a článku 2 Európskeho dohovoru o ľudských právach (ďalej „Európsky dohovor“). Odporcovia súčasnej liberálnej zákonnej úpravy argumentujú, že ústavný súd by mal zrušiť rozhodnutie slovenského zákonodarcu chrániť právo ženy na slobodné rozhodnutie o pokračovaní tehotenstva povolením interrupcie v prvom trimestri, ako aj obmedziť tento zákrok v prípade ohrozenia života ženy alebo chybného vývoja plodu, ktorý je v súčasnosti povolený do 24. týždňa tehotnosti.

Predkladaná analýza poskytuje záver, že takéto interpretovanie práva na život by nebolo v súlade s článkom 2 Európskeho dohovoru a so zákonmi a s jurisprudenciou prevažnej väčšiny členských štátov Rady Európy a odporovalo by aj medzinárodným a regionálnym normám a jurisprudencii väčšiny národných súdov. Takáto interpretácia by aj oslabilá, ak nie zrušila, základné ľudské práva žien vrátane úprav v článkoch 2, 8 a 14 Európskeho dohovoru. **V medzinárodnom práve teda neexistuje oprávnenie na zrušenie súčasného slovenského interrupčného zákona.**

Analýza medzinárodného práva o ochrane práva plodu na život

A. Jurisprudencia Európskeho systému ľudských práv

Jurisprudencia Európskej komisie pre ľudské práva (ďalej „Komisia“) a Európskeho súdu jasne stanovuje, že **plod nie je osobou oprávnenou na právo na život** v zmysle článku 2 odsek 1. Priznanie rovnakých práv plodu ako osobám by neodôvodnene obmedzilo práva žien ako osôb už narodených chránené článkom 2, čo je v rozpore s Európskym dohovorom o ľudských právach a základných slobodách (ďalej „Dohovor“)¹.

Touto otázkou sa zaoberajú nasledujúce prípady:

V prípade *Paton v. Spojené kráľovstvo*² (1980) sa manžel pokúsil zamedziť svojej tehotnej manželke prístup k interrupcii, tvrdiac, že ukončenie tehotenstva by porušilo právo plodu na život podľa článku 2. Komisia rozhodla, že **slovo „každý“ v článku 2 a všade inde v dohovore nezahŕňa plody, a uznávajúc neoddeliteľnosť plodu od tehotnej ženy, dala prednosť jej právam v zmysle článku 2.**³ Komisia pritom argumentovala, že ak by článok 2 chránil plod, interrupcia by musela byť zakázaná dokonca aj v prípadoch, keď tehotenstvo predstavuje riziko pre život tehotnej ženy, Komisia stanovila:

„Život plodu je úzko prepojený so životom tehotnej ženy a nemôže byť posudzovaný v izolácii od neho. Ak by článok 2 mal zahŕňať plod a jeho ochrana podľa tohto článku by bola, bez akéhokoľvek výslovného obmedzenia, chápaná ako absolútna, interrupcia by musela byť považovaná za zakázanú dokonca aj vtedy, ak by pokračovanie tehotenstva predstavovalo vážne riziko pre život tehotnej ženy. To by znamenalo, že ‚nenarodený život‘ plodu by bol považovaný za majúci vyššiu hodnotu než život tehotnej ženy.“⁴

---

¹ Európsky dohovor o ľudských právach a základných slobodách, 312 UNTS 221 (vstúpil do platnosti 3. septembra 1953). Slovensko ratifikovalo EDLP 1. januára 1993.

² *Paton v. Spojené kráľovstvo*, sťažnosť č. 8317/78, Európska komisia pre ľudské práva, 13. máj 1980, 3 Európska správa o ľudských právach 408 (1981) (správa Komisie), tiež citovaný ako *X. v. UK*.

³ Tamtiež, ods. 7–9.

⁴ Tamtiež, ods. 19.

V prípade *R. H. v. Nórsko*⁵ (1992) Komisia opäť odmietla udeliť plodu ochranu priznanú osobám v zmysle článku 2 a zamietla tvrdenie sťažovateľa, že nórsky zákon povoľujúci interrupciu pre jeho partnerku bol v rozpore s článkom 2 Dohovoru. Komisia zistila, že nórsky liberálny interrupčný zákon spadal do diskrečnej právomoci štátu, a zamietla sťažnosť.⁶

V prípade *Boso v. Taliansko*⁷ (2002) súd nasledoval *R. H. v. Nórsko* a zamietol tvrdenie, že taliansky zákon povoľujúci interrupciu bol v rozpore s právom plodu na život podľa článku 2 Dohovoru. Súd nezistil porušenie článku 2, poznamenajúc, že interrupcia bola vykonaná v súlade s talianskym zákonom, ktorý zabezpečuje rovnováhu medzi záujmom ženy a štátnym záujmom chrániť plod.⁸ Podobne ako v *R. H. v. Nórsko* sťažnosť bola zamietnutá.⁹

V prípade *Vo v. Francúzsko* (2004)¹⁰ súd opätovne odmietol rozšíriť právo na život plodom v zmysle článku 2. Sťažovateľka, ktorá pre omyl lekára potratila plod chceného tehotenstva, požadovala potvrdenie nároku plodu na právo na život a trestnú sankciu voči lekárovi založenú na neúmyselnom zabití.¹¹ Súd zrekapituloval predošlú jurisprudenciu chrániacu právo žien na interrupciu v zmysle Dohovoru a uzavrel že „nenarodené dieťa nie je považované za ‚osobu‘ priamo chránenú článkom 2 Dohovoru. Ak aj nenarodení majú ‚právo na život‘, tak toto právo je bezvýhradne limitované právami a záujmami matky“¹². Súd objasnil, že aj keď štáty majú určitý stupeň voľnosti v rozhodovaní o legálnej dostupnosti interrupcií, ich obmedzenia zasahujúce do základných ľudských práv žien by porušili Dohovor (pozri *R. H. v. Nórsko*, *Boso v. Taliansko*, *Paton v. Spojené Kráľovstvo* a *Brüggemann a Scheuten v. Nemecko*). Keďže v prípade *Vo* práva a záujmy tehotnej ženy neboli v rozpore s plodom, súd tiež pripustil, že štáty majú diskrečnú právomoc alebo určitú voľnosť vo vyhodnotení toho, či chrániť plod. Na druhej strane – poznamenajúc, že „neexistuje európsky súhlas o vedeckej a právnej definícii začiatku života“¹³ – **súd odmietol zaobchádzať s plodom ako s „osobou“ dokonca aj vtedy, keď neexistuje rozpor s právami ženy.** Namiesto toho – pretože „život plodu bol úzko spojený so životom matky a mohol byť chránený

---

5 *R. H. v. Nórsko*, rozhodnutie o prijatí sťažnosti, sťažnosť č. 17004/90, 73 rozhodnutie a správa Európskej komisie pre ľudské práva 155. 19. máj 1992.

6 Tamtiež, *Paton v. Spojené kráľovstvo*, supra ods. 23.

7 *Boso v. Taliansko*, sťažnosť č. 50490/99, Eur. súd pre ľudské práva. 5. sept. 2002.

8 Tamtiež.

9 Tamtiež.

10 *Vo v. Francúzsko*, sťažnosť č. 53924/00, Eur. súd pre ľudské práva. 8. júl 2004.

11 Tamtiež, ods. 50.

12 Tamtiež, ods. 80.

13 Tamtiež, ods. 84.

prostredníctvom nej¹⁴ – súd rozhodol, že Francúzsko nemalo podľa Dohovoru povinnosť postihovať konanie doktora ako formu zabitia.¹⁵ Rozhodnutie v prípade *Vo* znovu jasne potvrdzuje predchádzajúce rozhodnutia Európskej komisie a súdu, ktoré chránia základné právo ženy na bezpečnú interrupciu, pokiaľ jej práva a záujmy sú v rozpore s právami a so záujmami plodu.

V širšom význame rozsudok v prípade *Vo*, odmietajúc zaobchádzať s nedbanlivým ošetrovaním ako s formou zabitia, poskytuje ochranu lekárom a poskytovateľom zdravotných služieb, ktorých by inak strach z takéhoto dopĺňujúceho trestu mohol odradzovať od poskytovania interrupcií. Rozsudok teda nepriamo chráni prístup žien k reprodukčnej zdravotnej starostlivosti vrátane interrupcií, ako aj k širokej škále pôrodníckej zdravotnej starostlivosti.

V najnovšom prípade *Evans v. Spojené kráľovstvo (2006)* sa navrhovateľka sťažovala na porušenie jej ľudských práv podľa článkov 2, 8 a 14 Dohovoru, spôsobené stiahnutím súhlasu partnera na využitie spoločne oplodnených a zmrazených embryí, ktoré chcela využiť na umelé oplodnenie. Zákon Veľkej Británie vyžaduje po stiahnutí súhlasu jednej strany zničenie embryí, čo podľa navrhovateľky porušilo právo na život zaručené článkom 2 Dohovoru. ESLP, odvolávajúci sa na predošlé rozhodnutie v prípade *Vo vs. France*, opätovne odmietol uznať článok ako ochranu práva na život embrya. Keďže neexistuje široký vedecký ani právny konsenzus na európskej úrovni, ESLP ponecháva rozhodovaciu právomoc členským štátom. V tomto duchu je rozhodujúci britský zákon, podľa ktorého „embryo nemá nezávislé práva alebo záujmy a nemôže požadovať – alebo nechať požadovať vo svojom mene – právo na život podľa článku 2 [Dohovoru]“¹⁶.

Navyše vyčerpávajúca právna analýza súdu skúmajúca práva navrhovateľky na zachovanie embryí a práva partnera na ich zničenie neobsahovala nijaký pohľad zo strany „záujmu embryí“, čo jasne indikuje, že Dohovor nevyžaduje ochranu takýchto sporných práv.

V jednom zo skorších interrupčných prípadov, *Brüggemann and Scheuten v. Nemecko*¹⁷ (1977) Komisia potvrdila nemecký zákon, ktorý kriminalizoval interrupciu po 12. týždni tehotenstva, s výnimkou ohrozenia života alebo zdravia ženy. Týmto Komisia uznala, že právo ženy na súkromný život podľa článku 8 odsek 1 Dohovoru bolo ohrozené, ale uspokojila sa s tým, že zákonné povolenie

---

14 Tamtiež, ods. 86.

15 Súd zistil, že francúzske zákony upravujúce občianske škody z nedbanlivosti a smernice chrániace verejné zdravie boli dostatočným opravným prostriedkom pre žalobkynine poškodenie. Tamtiež, ods. 89, 92–93.

16 *Evans v. Spojené kráľovstvo* (2006), Eur. Ct. H. R., App. no. 6339/05, para 46.

17 *Brüggemann a Scheuten v. Nemecko*, sťažnosť č. 6959/75, 3 Eur. správa o ľudských právach 244. 1977 (ďalej „Správa Komisie“).

interrupcie bolo dostatočne široké na to, aby bolo v súlade s právami ženy.¹⁸ V zistení Komisie bol implicitne vyslovený názor, že **absolútny zákaz interrupcie by bol nedovoleným zásahom do práv na súkromie v zmysle článku 8.**

Právo tehotnej ženy na súkromný život v kontexte interrupcie súd tiež uznal vo svojom nedávnom rozsudku *Tysiác v. Poľsko* (2007)¹⁹. Súd rozhodol, že poľská vláda zlyhala splniť svoj pozitívny záväzok podľa článku 8 Európskeho dohovoru zabezpečiť sťažovateľke jej právo na rešpektovanie jej súkromného života tým, že jej bol odopretá legálna terapeutická interrupcia. Zistenie porušenia je konkrétne založené na zlyhaní vlády ustanoviť účinnú procedúru, prostredníctvom ktorej by sa sťažovateľka mohla odvolať voči zamietnutiu zo strany lekára vyhovieť jej žiadosti o interrupciu. Poľský štát argumentoval, že poľská právna úprava chránila tiež plod a že v prípade sťažovateľky podmienky na zákonné ukončenie tehotenstva na základe zdravotných dôvodov neboli splnené. Súd poznamenal, že „Kým vnútroštatná úprava interrupcie súvisí s tradičným vyvažovaním súkromia a verejných záujmov, v prípade terapeutической interrupcie musí byť tiež posudzovaná voči pozitívnym záväzkom štátu zabezpečiť fyzickú integritu budúcich matiek.“²⁰ V tejto súvislosti Súd usúdil, že účinné uplatňovanie práv ženy zakotvených v článku 8 si od štátu vyžaduje, aby zabezpečil, že príslušný rozhodovací proces týkajúci sa ukončenia tehotenstva je spravodlivý a poskytuje náležitý rešpekt záujmom tehotnej ženy, nie plodu, tak ako ich chráni článok 8.²¹

Ak by plod bol osobou podľa článku 2, všetky tieto prípady by bolo chybné rozhodnuté a zákonné práva na interrupciu v členských štátoch Rady Európy by boli ohrozené. **Súd a Komisia nikdy nepriznali plodu právo na život podľa článku 2 Európskeho dohovoru ani nedovolili, aby vyslovený záujem chrániť život plodu anuloval liberálny interrupčný zákon.** Tieto rozhodnutia sú plne v súlade s históriou Európskeho dohovoru o ľudských právach a koncepcie Všeobecnej deklarácie ľudských práv, ktorá osobám priznáva práva len po narodení.

---

18 Tamtiež.

19 *Tysiác v. Poľsko*, sťažnosť č. 5410/03, Eur. súd pre ľudské práva, (20. marec 2007).

20 Ibid. § 68, 107.

21 Ibid. § 113.

B. Legislatíva členských štátov Rady Európy

Národné súdy sa často venovali právnemu statusu plodu v kontexte zákona o prístupe k interrupciám. Rakúsky aj holandský ústavný súd zamietli podnet týkajúci sa „práv plodu“ na zmenu národnej legislatívy, ktorá liberalizovala prístup k interrupcii, tvrdiac okrem iného, že článok 2 by nemal byť interpretovaný s cieľom ochraňovať nenarodeného.²² V roku 1975 francúzsky *Conseil Constitutionnel* potvrdil francúzsky interrupčný zákon a bezvýhradne prijal názor, že plod nie je dieťa oprávnené na ochranu podľa francúzskej ústavy.²³ Kým Ústavný súd Nemecka rozhodol, že interrupcia by mala zostať technicky nelegálnou, zároveň špecifikoval, že ak si tehotná žena zvolí interrupciu po tom, čo navštívila odborného poradcu, nemala by byť stíhaná.²⁴ V roku 1995 nemecký národný parlament (Bundestag) prijal *novelu zákona o asistencii tehotnej žene a rodinám* uznávajúca interrupciu v prvých 12 týždňoch založená na rozhodnutí súdu.²⁵ V zmysle zákona interrupcia

---

22 Rozhodnutie ústavného súdu z 11. októbra 1974, 39 Erkenntnisse und Beschlusse des Verfassungsgerichtshofes (1974), zhrnutý v *Annual Review of Population Law*, 1974, vol. I, 49; Juristenvereinigung Pro Vita v. De Staat der Nederlanden, zhrnutý v *Annual Review of Population Law*, 1991, vol. 19, no. 5, p. 179-80.

23 Rozhodnutie č. 74-54 z 15 januára 1975, *Loi relative à l'interruption volontaire de la grossesse*, prístupné na <http://www.conseil-constitutionnel.fr/decision/1974/7454dc.htm> (posledná návšteva 15. februára 2005).

24 Nemecká ambasáda, *Questions & Answers about Germany: Health Care, Health Issues and Social Welfare: Health Issues: Is Abortion Legal?*. Na http://www.germany-info.org/relaunch/info/facts/facts/questions_en/health/healthissues3.html (posledná návšteva 14. februára 2005).

25 Will, Rosemarie: *German Unification and the Reform of Abortion Law*, 3 *Cardozo Women's L. J.* 399, 422 – 423 (1996). Podľa podmienok nového zákona je interrupcia zakázaná, avšak žena, ktorá podstúpi interrupciu počas prvých dvanástich týždňov, nebude stíhaná, pokiaľ najskôr podstúpi poradenstvo, ktorého cieľom musí byť presvedčiť ju, aby tehotenstvo dovedla do termínu pôrodu. Will, 424 – 425.

Nemecký trestný kódex, § 218, 218 (a) (1) citovaný vo Will, č. 112. Kým zákon požaduje, aby poradenstvo zvýhodňovalo „ochranu nenarodeného života“, súčasne musí zostať otvorené a nedirektívne. Nemecký trestný kódex § 219 (1) citovaný vo Will, č. 112. Preto musia tí, ktorí poskytujú poradenstvo, rešpektovať konečné rozhodnutie ženy zvoliť si, či podstúpi interrupciu a štát ju za jej rozhodnutie nemôže trestať. Organizácia Spojených národov, *Abortion Policies: A Global Review*, 2001, vol. 2, Gabon to Norway, ST/ESA/SER.A/191, p. 26–27.

počas prvých dvanástich týždňov je tiež legálna, ak žena bola obeťou trestného činu, akým je znásilnenie.²⁶ Ak zdravotný stav ženy vyžaduje ukončenie tehotenstva, výkon nie je časovo obmedzený.²⁷ Nemecký súd uznal aj práva tehotnej ženy vrátane jej práva na slobodný rozvoj jej osobnosti (čl. 2 ods. 1 základného zákona) a jej právo na telesnú integritu a život (čl. 2 ods. 1 základného zákona) a ochranu jej dôstojnosti (čl. 1 základného zákona).²⁸ Berúc do úvahy flexibilitu tohto zákona a jeho aplikáciu, práva plodu sú podriadené právam tehotnej ženy.

Zákony o interrupcii prijaté väčšinou európskych štátov rešpektujú voľbu žien počas prvého trimestra tehotenstva a chránia práva žien na život a zdravie počas tehotenstva. Tento zákonný prístup implicitne prisudzuje právam žien väčšiu hodnotu než akémukoľvek nároku v mene plodu, charakterizovanému či už ako právo, alebo ochrana. Zo 46 členských štátov Rady Európy 40 dovoľuje žene prerušiť tehotenstvo v prvom trimestri bez obmedzenia spočívajúceho v uvedení dôvodu alebo na základe rozsiahlych terapeutických dôvodov. Iba zopár štátov – Andora, Írsko, Lichtenštajnsko, Malta, Poľsko a San Maríno – ponecháva prísne obmedzenia interrupcie, umožňujúce len úzku škálu terapeutických výnimiek.²⁹ Preto zákony členských štátov Rady Európy, ako aj slovenský zákon, sú v značnom nesúlade s nárokom plodu na právo na život.

---

26 Nemecký trestný kódex, § 218 (a) (3) citovaný vo Will, č. 112.

27 Nemecký trestný kódex, § 218 (a) (2) citovaný vo Will, č. 112.

28 Will, supra na s. 402.

29 Centrum pre reprodukčné práva, The World's Abortion Laws, 2003 (informačná nástenná mapa).

C. Medzinárodné a regionálne ľudskoprávne štandardy

Dlho zaužívané medzinárodné a regionálne ľudskoprávne nástroje odmietajú tvrdenie, že štáty sú zaviazané zaobchádzať s plodmi ako s majúcimi právo na život.

Všeobecná deklarácia ľudských práv (VDLP)

Pracovná skupina k VDLP³⁰ jasne zamietla verziu článku 1, ktorý bol navrhnutý špeciálne s cieľom udeliť plodom právo na život, a tým uznala, že medzinárodné ľudské práva sa začínajú narodením. Článok 1 VDLP sa začína základným vyhlásením: „Všetky ľudské bytosti sa rodia slobodné a rovnoprávne v dôstojnosti a právach.“³¹ Slová „sa rodia“ boli v tomto článku použité úmyselne, aby odkazovalo na všetky osoby narodené živé a vyradilo plody. *Travaux préparatoires* ukazuje, že bol navrhnutý a zamietnutý doplnok, ktorý by odstránil slová „sa rodíme“, čiastočne preto, aby chránil právo na život od momentu počatia.³² Zástupca Francúzska vysvetlil, že vyhlásenie „všetky ľudské bytosti sa rodia slobodné a rovnoprávne“ znamená, že právo na slobodu a rovnosť bolo „neodstrániteľné od momentu narodenia“³³. Článok 1 bol v takomto znení prijatý 45 hlasmi, kým 9 sa zdržalo.³⁴ Z toho dôvodu je jasné, že plod nemá podľa VDLP nijaké práva. Následne pojem „každý“, ktorý sa podľa toho používa v Deklarácii ako náhrada pre vtedy typické zámená mužského rodu³⁵, odkazuje len na narodené osoby.

Päť dekád po Všeobecnej deklarácii ľudských práv Akčný program medzinárodnej konferencie o populácii a rozvoji zahrnul doslovné znenie článku 1 VDLP, stanovujúc v zásade 1, že „všetky ľudské bytosti sa rodia slobodné a rovnoprávne v dôstojnosti a právach“³⁶. Toto znovupotvrdenie princípu, že na účely medzinárodných ľudských práv ľudské práva a „ľudská bytosť“ sa začínajú

---

30 G. A. Rez. 217, U.N. Doc. A/810, 1948 (ďalej „Všeobecná deklarácia“).

31 Tamtiež, čl. 1.

32 OSN GAOR 3. Comm., 99. zasad., p. 110-124, U.N. Doc. A/PV/99. 1948.

33 Tamtiež, s. 116.

34 OSN GOAR 3. Comm., 183. zasad., p. 119, U.N. Doc. A/PV/183. 1948.

35 Morsink, Johannes: *Women's Rights in the Universal Declaration*, 13 Hum. Rts. Q., p. 229-56, 233. 1991.

36 Medzinárodná konferencia o populácii a rozvoji, Akčný program Medzinárodnej konferencie o populácii a rozvoji, Káhira, Egypt, 5. – 13. sept. 1994, U.N. Doc.A/CONF.171/13/Rev.1, 1995, zásada 1.

narodením, vyvolala námietky iba zo strany malého počtu štátov, naznačujúc, že pôvodné chápanie VDĽP svetová komunita v drvivej väčšine naďalej akceptuje.³⁷

Európsky dohovor o ľudských právach (EDĽP)

Navrhovatelia Európskeho dohovoru sa vo veľkej miere spoliehali na VDĽP, a preto ani nediskutovali o otázke datovania práv od počatia. Rada Európy (ďalej „Rada“) sformovaná podľa Organizácie Spojených národov a Poradné zhromaždenie Rady jasne založili Európsky dohovor na „morálnej autorite“ a „odbornej hodnote“ VDĽP.³⁸ Preto pri navrhovaní Európskeho dohovoru Poradné zhromaždenie Rady zámerne prijalo znenie priamo z VDĽP vrátane článku 3.³⁹ Poradné zhromaždenie bralo do úvahy, že Európsky dohovor o ľudských právach sa úzko spolieha na VDĽP a vyhlasuje, že cieľom Dohovoru je „urobiť prvé kroky ku kolektívnemu vynúteniu určitých práv stanovených vo Všeobecnej deklarácii“⁴⁰. Je teda logické, že pojem „každý“ v článku 2 Európskeho dohovoru podobne vyradzuje plod.⁴¹ Jurisprudencia a zákony prediskutované v častiach A a B ďalej odrážajú toto pôvodné chápanie.

---

37 Tamtiež v Ústnom vyhlásení a výhradách k Akčnému programu. V súvislosti so Zásadou 1 Argentína sa ústne pridala k písomným výhradám Salvádoru, ktorý vyhlásil, že život musí byť chránený od momentu počatia, a Guatemala podala písomné stanovisko, v ktorom takisto vyhlásila, že život existuje od momentu počatia. Tamtiež v Písomnom vyhlásení k Akčnému programu. Slovensko podpísalo káhirský Akčný program v tejto otázke bez výhrad.

38 Správa Výboru o právnych a administratívnych otázkach, sekcia 1, odsek 6, 5. sept. 1949. In: Collected Edition of the „Travaux Préparatoires“, 1975, vol. 1, p. 194.

39 „Každý má právo na život, slobodu a bezpečnosť osoby.“ Tamtiež, ods. 8, p. 196.

40 ESLP, supra preambula ods. 2, 3 a 6.

41 Zdá sa, že Európsky súd pre ľudské práva nemal túto históriu VDĽP v prípade *Vo*, keď sa vyslovil, že nikto nevie, čo zahŕňa pojem „každý“. Pozri *Vo*, ods. 84.

Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach

História rokovania a nasledujúca prax súvisiaca s Medzinárodným paktom o občianskych a politických právach (ICCPR)⁴² (ďalej „Pakt“) dokazuje, že podobne bol zamietnutý návrh o uplatňovaní práva na život podľa čl. 6 ods. 1 Paktu na obdobie pred narodením. Článok 6 ods. 1 Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach z roku 1966 stanovuje, že „každá ľudská bytosť má právo na život. Toto právo je chránené zákonom. Nikto nebude svojvoľne zbavený života“. *Travaux préparatoires* Komisie pre ľudské práva ukazuje, že bol navrhnutý a zamietnutý návrh, ktorý stanovil, že „právo na život je vrodené v ľudskej osobe od momentu počatia, toto právo bude chránené zákonom“⁴³. Komisia definitívne hlasovala za schválenie článku 6, ktorý neobsahuje nijaký odkaz na počatie, v pomere hlasov 55 k 0 so 17 zdržaniami sa.⁴⁴

Následne jurisprudencia Výboru pre ľudské práva (ďalej „Výbor“), ktorý vykladá a monitoruje dodržiavanie Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach zmluvnými štátmi, pravidelne zdôrazňuje hrozbu, ktorú pre život žien predstavuje nelegálna a nebezpečná interrupcia. Naznačuje tým, že ochrana práva na život v zmysle paktu sa nerozširuje na plody.⁴⁵ Výbor zahrnul do všeobecného komentára, že keď reštriktívne interrupčné zákony vyúsťia do úmrtia matky, môžu

---

42 Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach, G. A. Res. 2200A (XXI), 21 GAOR 21st Sess., Supp., no. 16, p. 52, U.N. Doc. A/6546. 1966 (vstúpil do platnosti 23. marca 1976). Slovensko ratifikovalo ICCPR 1. januára 1993. Pozri United Nations High Commissioner for Human Rights, Status of Ratifications of the Principal International Human Rights Treaties, 2004, k dispozícii na <http://unhchr.ch/pdf/report.pdf> (posledná návšteva 21. februára 2005) (ďalej „Status of Ratifications“).

43 U.N. GAOR Annex, 12th Sess., bod programu 33, p. 96, U.N. Doc. A/C.3/L.654; U.N. GAOR, 12th Sess., bod programu 33, p. 113, U.N. Doc. A/3764. 1957.

44 U.N. GAOR, 12th Sess., Bod programu 33, p. 119 (q), U.N. Doc. A/3764 (1957).

45 Pozri napr. Záverečné zistenia Výboru pre ľudské práva: Bolívia, 05. 05. 97, U.N. Doc. CCPR/C/79/Add.74, ods. 22; Záverečné zistenia Výboru pre ľudské práva: Kolumbia, 03.05.97, U.N. Doc. CCPR/C/79/Add.76, ods. 24; Záverečné zistenia Výboru pre ľudské práva: Ekvádor, 18.08.98, U.N. Doc. CCPR/C/79/Add.92, ods. 11; Záverečné zistenia Výboru pre ľudské práva: Mongolsko, 25.05.2000, U.N. Doc. CCPR/C/79/Add.120, ods. 8 (b); Záverečné zistenia Výboru pre ľudské práva: Poľsko, 29.07.99, U.N. Doc. CCPR/C/79/Add.110, ods. 11; Záverečné zistenia Výboru pre ľudské práva: Senegal, 19.11.97, U.N. Doc. CCPR/C/79/Add.82, ods. 12.

porušiť právo tehotnej ženy na život.⁴⁶ Vo svojich záverečných zisteniach týkajúcich sa rozličných zmluvných štátov **Výbor opakovane odsúdil striktné právne zákazy interrupcie, ktoré spôsobujú materskú úmrtnosť, ako porušenie práva žien na život v zmysle článku 6 a odporučil štátom preskúmať a novelizovať legislatívu, ktorá kriminalizuje interrupciu.**⁴⁷ Nedávno, 5. novembra 2004, Výbor pre ľudské práva vo svojom záverečnom zistení k dodržiavaniu Medzinárodného paktu o občianskych a politických právach Poľskom „znovu zopakoval jeho vážne znepokojenie v súvislosti s reštriktívnym interrupčným zákonom v Poľsku“. Výbor poznamenal, že takýto reštriktívny zákon „môže ženy povzbudiť, aby vyhľadávali nebezpečné, nelegálne interrupcie so sprievodnými rizikami pre ich život a zdravie“ v rozpore s článkom 6 ICCPR. Výbor pre ľudské práva odporučil Poľsku liberalizovať jeho interrupčný zákon.⁴⁸

V roku 2005 Výbor Organizácie Spojených národov pre ľudské práva vydal prielomové rozhodnutie v medzinárodnom ľudskoprávnom systéme v prípade **K. L. v. Peru**⁴⁹. Zaoberajúc sa individuálnou sťažnosťou predloženou na základe Opčného protokolu k Medzinárodnému paktu o občianskych a politických právach Výbor rozhodol, že vláda Peru odopretím prístupu k interrupcii zo zdravotných dôvodov porušila svoje záväzky vyplývajúce z Paktu. Výbor vyhlásil štát za zodpovedný za porušenie práva na ochranu pred mučením a krutým, neľudským alebo ponižujúcim zaobchádzaním podľa článku 7 ICCPR pre odopretie prístupu K. L. k interrupcii,

---

46 Výbor pre ľudské práva, Všeobecný komentár 28: Rovnosť práv medzi mužmi a ženami (68. stret. 2000), ods. 10, znovuvytláčené v *Compilation of General Comments and General Recommendations Adopted by Human Rights Treaty Bodies*, 12/05/2004, U.N. Doc. HRI/GEN/Rev. 7 (ďalej „Zbierka“).

47 Pozri napr. Záverečné zistenia Výboru pre ľudské práva: Čile, 30.03.1999, U.N. GAOR, Hum. Rts. Comm., 65th Sess., 1740th mtg. ods. 15, U.N. Doc. CCPR/C/79/Add.104. „Kriminalizácia všetkých interrupcií bez výnimky otvára vážne otázky, predovšetkým vo svetle nevyvrátených správ, podľa ktorých veľa žien podstúpi nelegálne interrupcie, čo predstavuje ohrozenie ich životov... Výbor odporučil novelizovať zákon tak, aby uviedol výnimky zo všeobecného zákazu všetkých interrupcií...“).

Taktiež pozri Záverečné zistenia Výboru pre ľudské práva: Argentína, 15.11.2000, U.N. Doc. CCPR/CO/70/ARG, ods. 14; Záverečné zistenia Výboru pre ľudské práva: Costa Rica, 08.04.99, U.N. Doc. CCPR/C/79/Add.107, ods. 11; Záverečné zistenia Výboru pre ľudské práva: Peru, pozri supra, ods. 20; Záverečné zistenia Výboru pre ľudské práva: Tanzánijská zjednotená republika, 18.08.98, U.N. Doc. CCPR/C/79/Add.97, ods. 15; Záverečné zistenia Výboru pre ľudské práva: Venezuela, 26.04.2001, U.N. Doc. CCPR/CO/71/VEN, ods. 19.

48 Záverečné zistenia Výboru pre ľudské práva: Poľsko, 05.11.2004, U.N. Doc. CCPR/CO/82/POL, ods. 8.

49 United Nations Human Rights Committee CCPR/C/85/D/1153/2003 [2005] UNHRC 64. 22. nov. 2005. *K. L. v. Peru*.

aby sa vyhla vážnemu poškodeniu svojho duševného zdravia. (Išlo o poškodenie súvisiace s donútením pokračovať v tehotenstve s indikovanou encefalitídou plodu). Výbor pokračoval tým, že záväzky štátu rešpektovať a zabezpečiť právo stanovené v článku 7 ICCPR vyžadujú od štátu, aby zaručil prístup ženy k interrupcii v prípadoch ohrozenia jej fyzického a duševného zdravia vrátane prípadov ťažkého poškodeniu plodu. Zatiaľ čo K. L. bol odopretý prístup k legálnej interrupcii, zistenie Výboru o porušení článku 7 nezávisí od zákonnej úpravy tejto procedúry. Jazyk v tejto časti rozhodnutia je neutrálny; štát je zodpovedný za „**neumožnenie [K. L.], aby mohla benefitovať z terapeutickkej interrupcie**“, aj keď nie nevyhnutne legálnej. Preto obe – legálna aj praktická nedostupnosť terapeutickkej interrupcie – môžu znamenať porušenie práva ženy v kontexte článku 7. Tieto zistenia ukazujú, že Výbor uznáva dlhodobé následky, ktoré môže mať odopretie terapeutickkej interrupcie pre ženin rozvoj a ďalšie duševné zdravie. V kontexte článku 17 (práva na súkromie) Výbor usúdil, že štát povoľujúci interrupcie za predpísaných okolností musí zabezpečiť, aby sa garancia v texte národných zákonov stala efektívnym právom v praxi. V tomto prípade sa štát nielenže mal zdržať zasahovania do rozhodnutia K. L. podstúpiť legálnu interrupciu, ale mal aj podniknúť pozitívne opatrenia na umožnenie výkonu jej práva a zabezpečenie jej prístupu k službám. Výbor usvedčil Peru z porušenia jeho záväzkov podľa článku 17, keď odoprelo K. L. jej legálne právo na výkon interrupcie.

Dohovor o právach dieťaťa

Podobne *Travaux préparatoires* a následná implementácia Dohovoru o právach dieťaťa (CRC)⁵⁰ (ďalej „Dohovor“) objasnili, že tento Dohovor nerozširuje právo na život aj na plod. Naproti tomu existuje argument, mylne postavený na odseku 9 preambuly, ktorý stanovuje, „že, ako sa uvádza v Deklarácii práv dieťaťa, dieťa pre svoju telesnú a duševnú nezrelosť potrebuje osobitné záruky, starostlivosť a zodpovedajúcu právnu ochranu pred narodením aj po ňom“⁵¹. To maximálne odráža uznanie štátnej povinnosti prostredníctvom výživy, zdravia a podpory zameranej na tehotnú ženu podporovať schopnosť dieťaťa prežiť a zdravo sa rozvíjať po narodení. *Travaux* naznačuje, že táto povinnosť nemá vplyv na ženinu voľbu prerušiť nechcené tehotenstvo.

---

50 Dohovor o právach dieťaťa, G.A. Res. 44/25, annex, U.N. GAOR 44th Sess., Supp. no. 49, p. 166, U.N. Doc. A/44/49. 1989 (vstúpil do platnosti 2. septembra, 1990). Slovensko ratifikovalo CRC 1. januára 1993. Pozri supra „Status of Ratifications“.

51 Tamtiež, preambula, ods. 9.

Prvý revidovaný návrh preambuly neobsahoval citovaný odkaz na ochranu „pred narodením“. Svätá Stolica bola vedúcou predstaviteľkou návrhu o znovuvložení slov „pred narodením, ako aj po ňom“ do piateho odseku preambuly a „vyhlásila, že cieľom doplnku nebolo zamedzenie možnosti interrupcie“⁵². Slová „pred a po narodení“ boli akceptované, ale navrhovateľská skupina trvala na nasledujúcom interpretačnom vyhlásení: „Schválením tohto odseku preambuly pracovná skupina nemá v úmysle nepriaznivo ovplyvniť výklad článku 1 alebo akéhokoľvek iného ustanovenia Dohovoru zmluvnými štátmi.“⁵³ Odkaz sa týka definície dieťaťa v článku 1 ako „každej ľudskej bytosti mladšej ako 18 rokov“⁵⁴. Preambula je tak v súlade s dlho trvajúcim ponímaním zakotveným vo VDĽP, že pojem „ľudská bytosť“ odkazuje len narodené osoby.⁵⁵

Jurisprudencia Výboru pre práva dieťaťa, ktorý interpretuje a monitoruje dodržiavanie Dohovoru o právach dieťaťa zmluvnými štátmi taktiež odmieta plodu právo na život, zdôrazňujúc opakovanú obavu o prístup dospievajúcich dievčat k bezpečným interrupčným službám. Napríklad všeobecný komentár 4 stanovuje:

„Zmluvné strany by mali prijať opatrenia na redukciiu materskej chorobnosti a úmrtnosti dospievajúcich dievčat, spôsobenú predovšetkým skorým tehotenstvom a nebezpečnými interrupčnými praktikami... Výbor dôrazne odporúča zmluvným stranám, aby... pripravili a implementovali programy, ktoré poskytnú prístup k sexuálnym a reprodukčným službám, vrátane... bezpečných interrupčných služieb.“⁵⁶

V záverečnom zistení Výbor usudzuje, že **bezpečná interrupcia je súčasťou práva dospievajúcich dievčat na primerané zdravie** (článok 24) alebo na základné

---

52 Komisia OSN pre ľudské práva, Question of a Convention on the Rights of a Child: Report of the Working Group, 36th Sess., U.N. Doc. E/CN.4/L/1542. 1980.

53 Komisia OSN pre ľudské práva, Report of the Working Group on a Draft Convention on the Rights of the Child, 45th Sess., E/CN.4/1989/48 p. 10, 1989, citované v Jude Ibegbu, Rights of the Unborn in International Law 145, 2000. Taktiež pozri diskusiu v Lawrence J. LeBlanc, The Convention on the Rights of the Child: United Nations Lawmaking on Human Rights 69. 1995.

54 Pozri CRC, supra článok 1 uvádza, že „na účely tohto Dohovoru sa dieťaťom rozumie každá ľudská bytosť mladšia ako osemnásť rokov, pokiaľ sa podľa právneho poriadku, ktorý sa na dieťa vzťahuje, plnoletosť nedosahuje skôr“.

55 Veľa komentátorov tvrdí, že zaradenie tohto výroku nebolo v skutočnosti potrebné, pretože jazyk preambuly právne nezaväzuje štáty poskytnúť ochranu nenarodenému ani nedefinuje moment, ktorým sa plod stáva dieťaťom. Pozri Ibegbu, Jude: Rights of the Unborn in International Law. 2000, p. 146–147.

56 Zbierka, Výbor pre práva dieťaťa, Všeobecný komentár č. 4: Adolescent health and development in the context of the Convention on the Rights of the Child (33rd Sess. 2003), ods. 31, (zvýraznenie doplnené).

zdravie a blahobyt. Výbor opakovane poznamenal, že „vysoká miera materskej úmrtnosti spôsobená do značnej miery v dôsledku veľkého rozsahu nelegálnych interrupcií“ významne prispieva k nedostatočným miestnym zdravotným štandardom pre deti.⁵⁷ Výbor výslovne vyzval na „preskúmanie [štatných praktík]... podľa existujúcej legislatívy povoľujúcej interrupcie zo zdravotných dôvodov s cieľom predchádzať nelegálnej interrupcii a zlepšiť ochranu duševného a fyzického zdravia dievčat.“⁵⁸ Je jasné, že definícia dieťaťa na účely Dohovoru nezahŕňa plod.

Ostatné regionálne normy

Prvý odsek preambuly **Americkej deklarácie práv a povinností človeka** podobne ako VDĽP vychádza z myšlienky, že práva vznikajú narodením, a stanovuje, že „všetci ľudia sa *rodia* slobodní a rovní v dôstojnosti a právach“⁵⁹.

Jurisprudencia Interamerického systému je takisto v súlade s rozhodnutiami orgánov OSN. Článok 4 **Amerického dohovoru o ľudských právach** (ďalej „Americký dohovor“), ktorý chráni právo na život „vo všeobecnosti, od momentu počatia“,⁶⁰ Interamerická komisia vykladá tak, že neudeľuje plodu ekvivalentné právo na život, alebo že vyžaduje zrušenie liberálnych interrupčných zákonov.⁶¹ S odvolaním sa na Americkú deklaráciu práv a povinností človeka, ktorá chráni právo na život bez

---

57 Záverečné zistenia Výboru pre práva dieťaťa: Guatemala, 09.07.2001, U.N. Committee on the Rights of the Child, 27th Sess., ods. 40, U.N. Doc. CRC/C/15/Add.154; taktiež pozri Záverečné zistenia: Čad, 24.8.99, U.N. Committee on the Rights of the Child, 21st Sess., ods. 30, U.N. Doc. CRC/C/15/Add.107.

58 Záverečné zistenia Výboru pre práva dieťaťa: Čad, 24.08.99, U.N. GAOR, Comm. Rts. of the Child, 21st Sess., 557th mtg. ods. 30, U.N. Doc. CRC/C/15/Add.107. Taktiež pozri Záverečné zistenia Výboru pre práva dieťaťa: Nikaragua, 24.08.99, U.N. GAOR, Comm. Rts. of the Child, 21st Sess., 557th mtg. ods. 35, U.N. Doc. CRC/C/15/Add.108, v ktorom Výbor zdôraznil svoju pretrvávajúcu obavu týkajúcu sa „vysokej miery materskej úmrtnosti súvisiacej s interrupciami“.

59 Americká deklarácia, O.A.S. Off. Rec. OEA/Ser.L/V/II.82, doc. 6, rev. 1, 1948, preambula ods. 1. Poznamenávame, že použitie androcentrických pojmov v Americkej deklarácii, v jej názve a terminológii je v protiklade s účelovým rodovo neutrálnym použitím pojmu „každý“ vo VDĽP, nešťastná spomienka na diskriminačnú minulosť.

60 Americký dohovor o ľudských právach, O.A.S. Off. Rec. OEA/Ser.L/V/II.23, doc. 21, rev. 6, 1969, čl. 4.

61 *Baby Boy*, prípad 2141, Iter-Am. C.H.R. 25/OEA/ser. L./V./II.54, doc. 9, rev. 1, 1981.

odkazu na „moment počatia“⁶², bola podaná sťažnosť, ktorá napadla odmietnutie štátneho súdu USA uznať lekára za vinného z vraždy za to, že vykonal interrupciu v neskoršom termíne.

Komisia odmietla tvrdenie sťažovateľov v zmysle deklarácie, uvádzajúc, že absolútna ochrana práva na život by bola v rozpore so zákonmi upravujúcimi interrupciu a trest smrti vo väčšine amerických štátov.⁶³ Aj keď USA neratifikovali Americký dohovor, komisia napriek tomu preskúmala históriu navrhovania článku 4 a zistila, že navrhovatelia nezahrnuli jednoznačnú ochranu práva na život od momentu počatia, ale namiesto toho vložením frázy „vo všeobecnosti“ túto ochranu obmedzili. Komisia uzavrela, že:

„Vo svetle tejto histórie je jasné, že sťažovateľov výklad definície práva na život obsiahnutej v Americkom dohovore je nesprávny. Doplnenie frázy ‚vo všeobecnosti, od momentu počatia‘ neznamená, že navrhovatelia dohovoru mali v úmysle zmeniť koncept práva na život, ktorý prevážil v Bogote, keď schválili Americkú deklaráciu. Právne účinky klauzuly ‚vo všeobecnosti, od momentu počatia‘, ktorá sa opakovane objavuje v listoch sťažovateľa.“⁶⁴

V Africkej únii je ochrana ženského práva na interrupciu výslovná. 11. júla 2003 Africká únia prijala **Protokol o právach žien v Afrike**⁶⁵ (ďalej „Protokol“) ako doplnok k Africkej charte o ľudských právach a právach národov prijatej v roku 1981.⁶⁶ Protokol, ktorý vstúpi do platnosti po ratifikácii 15 africkými štátmi, vyzýva na ochranu ženských reprodukčných práv tým, že sa povolí interrupcia aspoň v prípadoch sexuálneho zneužívania, znásilnenia, incestu a poškodenia plodu, ako aj v prípade, keď pokračujúce tehotenstvo ohrozuje duševné a fyzické zdravie alebo život ženy. Široká ochrana, ktorú Protokol poskytuje ženskému právu na prerušenie tehotenstva, spoluexistuje s Africkou chartou o právach a blahobyte dieťaťa (1999), ktorá v článku 5 ods. 1 stanovuje, že „každé dieťa má neodstrániteľné právo na život. Toto právo je chránené zákonom“⁶⁷. V celkovom kontexte tieto dva nástroje naznačujú, že právo na život, na ktorý odkazuje Africká charta, nie je určené na aplikáciu v prenatálnom období alebo na ochranu plodu, kde by to odporovalo právu žien na interrupciu.

---

62 Americká deklarácia práv a povinností človeka, supra kap.1, čl. 1.

63 Pozri supra *Baby Boy*, ods. 18.

64 Tamtiež, ods. 30.

65 Protokol k Africkej charte o ľudských právach a právach národov o právach žien v Afrike, čl. 14 (2) (c), prijatý rezolúciou AHG/Res. 240 (XXXI), 31st Sess. 11. júl 2003.

66 Africká charta o ľudských právach a právach národov, OAU Doc. CAB/LEG/67/3 rev. 5, 1981 (do platnosti vstúpila 21. októbra 1986).

67 Africká charta o právach a blahu dieťaťa, čl. 5 (1), OAU Doc. CAB/LEG/24.9/49, 1990 (do platnosti vstúpila 29. novembra 1999).

D. Národné zákony a jurisprudencia vybraných neeurópskych štátov

Národné súdy vo svete takisto odmietli zaobchádzať s plodmi ako s osobami v zmysle práva. **Kanadský najvyšší súd v prípade *Winnipeg Child Family Services (Northwest Area) v. G.***⁶⁸ rozhodol proti uznaniu práva plodu na osobnosť alebo akékoľvek práva nezávisle od tehotnej ženy. V tomto prípade sociálne služby požadovali vydanie príkazu na zadržanie tehotnej ženy proti jej vôli v zdravotníckom centre až do pôrodu s cieľom vykonať zdravotné vyšetrenia na základe toho, že táto žena bola závislá od vdychovania lepidla, čím ohrozovala plod. Súd rozhodol, že takýto príkaz nebol v medziach jeho právomoci na vydávanie nariadení na ochranu „detí“.

Súd zistil, že protichodné rozhodnutie by od neho vyžadovalo chápať toto neprecedentné a vysoko dôležité konanie ako: (i) vyvracajúce pravidlo, že práva prináležia osobe len od narodenia (pravidlo „živé narodenie“); (ii) uznávajúce právo plodu žalovať matku nosiacu plod; (iii) uznávajúce dôvod na konanie za výber životných štýlov, ktoré môžu mať nepriaznivý vplyv na druhých; a (iv) uznávajúce príkaz ako súdne oprávnenie, ktoré zbavuje obžalovaného dôležitých slobôd vrátane nedobrovoľného uväznenia.⁶⁹ V predošlom prípade *R. v. Morgentaler* súd odmietol tvrdenie, že plod je oprávnený na ochrany priznané osobám podľa Kanadskej charty o právach a slobodách, a vyhlásil kanadský reštriktívny interrupčný zákon za nelegálny, pretože neprimerane zasahoval do základného práva kanadských žien na bezpečnosť osoby.⁷⁰

Najvyšší súd USA v rozhodnutí *Roe v. Wade* z roku 1973 výslovne rozhodol, že osobnosť závisí od narodenia, a preto plod nie je osobou oprávnenou na ústavnú ochranu.⁷¹ Najvyšší súd USA toto rozhodnutie znovu niekoľkokrát potvrdil, najnovšie v prípade *Stenberg v. Carhart*, v ktorom súd zrušil štátny zákon, ktorý zakazoval určité metódy interrupcie preto, lebo nezahŕňal ochrany zdravia žien.⁷² V kontexte občianskeho práva veľa štátov v USA uznáva občianskoprávnu žalobu pre ublíženie spôsobené plodu, ale tieto nároky obmedzujú na okolnosti, keď sa plod narodí živý.⁷³

---

68 3 S.C.R. 925 (1997). Taktiež pozri *R. v. Sullivan and Lemay*, 1 S.C.R. 489, 1991.

69 Tamtiež, s. 941.

70 1 S.C.R. 30, 1988.

71 *Roe v. Wade*, 410 U.S. 113, 163, 1973.

72 *Stenberg v. Carhart*, 530 U.S. 914, 2000.

73 Pozri napr. *Day v. Nationwide Mut. Ins. Co.*, 328 So. 2d 560 (Fla. 2d DCA 1976).

Aplikuje „pravidlo narodený živý“ na podporu občianskoprávneho nároku voči

V Južnej Afrike sa Vyšší súd Južnej Afriky, provinčná divízia Transvaal, v rozhodnutí *Christian Lawyers Association of South Africa and others v. Minister of Health and others* zaoberal ústavným podnetom k nedávno prijatému zákonu o prerušení tehotenstva, ktorý dovoľuje počas prvého trimestra interrupciu bez obmedzení a v neskorších štádiách tehotenstva na základe širokej škály dôvodov. Žalobcovia tvrdili, že zákon bol v rozpore s § 11 ústavy, ktorý garantuje, že „každý má právo na život“. Zvažujúc, či ústavné použitie pojmu „každý“ malo v úmysle zahrnúť plod, súd rozhodol, že takýto výklad bol neobhájiteľný. Súd pokračoval:

„Navyše, ak by sa § 11 vykladal ako poskytujúci ústavnú ochranu životu plodu, malo by to ďalekosiahle a neočakávané následky. Život plodu by požíval rovnakú ochranu ako matkin. Interrupcia by bola ústavne zakázaná napriek tomu, že tehotenstvo predstavuje vážne ohrozenie pre život matky. Zákaz by sa uplatnil dokonca vtedy, ak tehotenstvo bolo následkom znásilnenia alebo incestu alebo ak by bolo pravdepodobné, že dieťa, ktoré sa má narodiť, by trpelo ťažkými fyzickými alebo duševnými poruchami. Ak sú žalobcové tvrdenia správne, potom prerušenie ženinho tehotenstva by už viac nezakladalo trestný čin interrupcie, ale vraždy. Podľa môjho názoru navrhovatelia ústavy sa nemohli zamýšľať nad takýmto ďalekosiahlymi následkami bez toho, aby sa vyjadrili v nie nejednoznačných pojmoch. Z vyššie uvedených dôvodov... usudzujem, že podľa ústavy plod nie je právna osoba.“⁷⁴

E. Slovenská právna úprava

Odmietnutie práva plodu na život od momentu počatia slovenskou ústavou je v súlade s dominantným pohľadom medzinárodných a regionálnych autorít. S ohľadom na slovenskú ústavu takýto „ďalekosiahly následok“ nemožno vyvodit' na základe Európskeho dohovoru, VDEP alebo medzinárodného zmluvného práva všeobecne. Naopak, z prehľadu je jasné, že plod nemá právo na život a že akákoľvek ochrana plodu ako potenciálneho „ľudského života“ nemôže prevážiť nad slovenskou legislatívou chrániacou právo ženy rozhodnúť sa prerušiť tehotenstvo ani túto legislatívu zrušiť

Podľa obidvoch textov slovenskej ústavy Ústava SR zachováva podobný rozdiel medzi narodenými osobami a prenatálnym ľudským životom. Treba poznamenať, že

---

tretej strane zodpovednej za škodu pri autonehode, kde plod bol zranený a narodil sa živý.

74 *Christian Lawyers Association of South Africa and others v. Minister of Health and others*, the High Court of South Africa, Transvaal Provincial Division, 50 BMLR 241, July 10, 1998.

absencia slova „narodený“ v článku 12 Ústavy SR nenesie so sebou takú istú históriu alebo význam, ako má vo Všeobecnej deklarácii pre ľudské práva. Otázka, či sa ľudský život začína narodením alebo počatím sa prediskutovala pri prijímaní ústavy v súvislosti s článkom 15, ktorý definuje právo na život. Článok v prijatom znení jasne rozlišuje medzi právom na život vzťahujúcim sa na narodené osoby a slabším chápaním „ochrany“ priznanej všetkému ľudskému životu. Výrok v článku 15 ods. 1 „každý má právo na život“ sa vzťahuje len na fyzické, narodené osoby. Je dôležité, že v diskusii k ústave bol výrok „každý má právo byť narodený“ výslovne zamietnutý a že výrok „ľudský život je hodný ochrany od počatia“ bol považovaný za deklaratórnu, nezáväznú a práva neudeľujúcu deklaráciu. Doplnenie odseku 4, podľa ktorého **„nie je porušením práv, ak bol niekto pozbavený života v súvislosti s konaním, ktoré podľa zákona nie je trestné“**, bol prijatý presne s cieľom zachovať súčasný interrupčný zákon. Vyhlásenie „všetci sú slobodní a rovní v dôstojnosti a právach“ v článku 12 Ústavy SR sa teda vzťahuje iba na narodené osoby.

Diskusia k ústave⁷⁵: Úmysel ústavodarcu vyjadrený v druhej vete článku 15 spočíval vo vyjadrení istej deklarácie, etickej interpretačnej normy, ktorá však nemá príkazovací ani zakazovací charakter a ktorej obsah sa bližšie špecifikuje v ďalších článkoch ústavy (najmä v článku 41) a iných zákonoch. Z uvedeného charakteru tohto ustanovenia preto nijako nemôže vyplývať neústavnosť právnej úpravy, podľa ktorej umelé prerušenie tehotenstva možno vykonať na žiadosť tehotnej ženy v prípade, že tehotenstvo nepresahuje dvanásť týždňov. Ústavodarca tým, že v ústavnej úprave nestanovil nijaký zákaz ani príkaz vo vzťahu k zákonnej úprave umelého prerušenia tehotenstva, ponechal zákonodarcovi priestor na voľnú úvahu, ako túto otázku vyriešiť. Zákonodarca stanovil hranicu prvých dvanástich týždňov tehotenstva ako časové obdobie, počas ktorého sa môže tehotná žena v prípade neexistencie zdravotných kontraindikácií bez akýchkoľvek iných obmedzení rozhodnúť pre umelé prerušenie tehotenstva. Hoci možno súhlasiť s argumentom navrhovateľa o arbitrárnosti tohto časového obdobia a tejto časovej hranice (pričom každá takáto časová hranica je nevyhnutne arbitrárna), z tohto argumentu nevyplýva protiústavnosť takejto zákonnej úpravy, keďže – ako už bolo povedané – ústavodarca v tomto ohľade zákonodarcovi nijaké príkazy, zákazy ani obmedzenia nekládol. Hádám len s výnimkou absolútneho nezohľadňovania hodnoty ľudského života v prípade úplne liberálnej a benevolentnej právnej úpravy umelého prerušenia zo strany zákonodarcu by bolo možné hovoriť o konflikte s uvedenou normou deklarujúcou záujem ústavodarcu na ochrane ľudského života pred narodením (aj v takomto prípade by však išlo o nanajvýš spornú a v konkrétnostiach ťažko

---

75 Petrík, Matúš: Memorandum: K niektorým otázkam k preskúmaniu súladu zákona č. 73/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva s Ústavou Slovenskej republiky.

zodpovedateľnú otázku). To však rozhodne nie je prípad ustanovení zákona č. 73/1986 Zb. upravujúceho umelé prerušenie tehotenstva.

Uvedenej interpretácii významu a obsahu druhej vety odseku 1 článku 15 celkom jednoznačne nasvedčuje priebeh rokovaní predchádzajúcich prijatiu uvedeného textu. Počas rozpravy pri prijímaní Ústavy Slovenskej republiky nijaká podstatnejšia diskusia o uvedenom bode nezaznela (poslanec KDH Anton Neuwirth dokonca považoval za rozpor s prirodzeným právom na život ustanovenie odseku 4 článku 15 ústavy, podľa ktorého „porušením podľa tohto článku nie je, ak bol niekto pozbavený života v súvislosti s konaním, ktoré podľa zákona nie je trestné“, a navrhol, aby sa toto ustanovenie z textu ústavy vypustilo). Do textu ústavy tak bola recipovaná právna úprava Listiny základných práv a slobôd (ďalej „Listina“) prijatá Federálnym zhromaždením ČSFR. V správe spoločného spravodajcu výborov Snemovne národov poslanca Vlastimila Ševčíka a ústavnoprávnych výborov sa uvádza:

„(...) Prípadný problém interrupcií tým (t. j. formuláciou nikto nesmie byť pozbavený života) však nie je vyriešený, pretože počiatok ľudského života s prihliadnutím na súčasné poznatky lekárskej vedy súvisí s jeho definíciou v zmysle právnom. (...) Podobne bol odmietnutý návrh proklamujúci ‚právo každého narodiť sa‘. Odhliadnuc už od problémov, ktoré by výklad takejto normy nevyhnutne prinášal a aké situácie by sa pri jej aplikácii vytvárali, len ťažko možno podobnej norme priznať reálne vynútiteľnú normatívnu záväznosť. Z týchto dôvodov bol odmietnutý aj minoritný návrh výborov sociálnych a kultúrnych a výborov pre životné prostredie v znení ‚Ľudský život je hodný ochrany od počatia‘.“

Uvedené znenie navrhoval do textu Listiny zaradiť aj poslanec Čičmanec – ani on však nemal na mysli ustanovenie normatívne zakazujúce umelé prerušenie tehotenstva, o čom svedčí jeho vystúpenie: „(...) Základom je zaradiť vhodnú vetu do Listiny ľudských práv. Som presvedčený, že tam patrí. Môj návrh je mäkkší než návrh kolegov Michálka a Luxa a je viac deklaratívny. Žiadam, aby sa o ňom hlasovalo iba v prípade, že by neprešli ich návrhy.“

V podstate totožný návrh bol do textu Listiny nakoniec prijatý na základe návrhu poslanca Fišeru. Ten k tomu uviedol: „(...) **Mali by sme si v základnej preambule naozaj otvoriť priestor na hľadanie bez toho, aby sme sa dostali okamžite do rozporu so súčasným právnym poriadkom** (t. j. právnym poriadkom, ktorý aj v tom čase umožňoval umelé prerušenie tehotenstva za identických podmienok ako dnes – pozn. M. P.), pretože budeme musieť riešiť veľmi zložité sociálne, morálne, ale i vedecké problémy, ktoré v poslednom čase zmenili názor mnohých z nás na ľudský život. Odporúčam preto, aby tento pozmeňovací návrh, článok 7 odsek 1 znel takto: ‚Každý má právo na život. Ľudský život je hodný ochrany už pred narodením.‘ Teda uvedený návrh nemal v úmysle postaviť zákonnú úpravu

interrupcií mimo ústavnej úpravy, pretože to ani nemohol mať – nikdy by totiž nebol prijatý.

V tomto duchu prijatie tohto kompromisného návrhu hodnotí aj spoločný spravodajca Ševčík: „Napriek tomu bol však po viac-menej búrlivej rozprave v snemovniach a po opätovnom prerokovaní tejto otázky na oddelenom zasadnutí ústavnoprávných výborov prijatý (proti stanovisku spravodajcu SN) údajne kompromisný návrh (poslanca Fišeru – ČSSD), a to v znení, ktoré nakoniec bolo hlasovaním v snemovni prijaté (veta druhá ods. 1 čl. 7 Listiny). Nejde tu však (oproti predchádzajúcim návrhom) ani o kompromis, ani o dodatok príliš šťastný. Ak sa aj opomenie istá nelogickosť pridanej vety a jej štylistická neobratnosť (rodí sa človek, nie život), je zrejmé, že práve táto veta svojím takmer prázdny obsahom patrí k tým, ktoré sa vymykajú požiadavke vynútiteľnosti práv, na ktorom chce byť Listina založená predovšetkým (§ 1 ods. 2 úvodzacieho zákona).“⁷⁶

Zo všetkých uvedených dôvodov preto nemôže uvedená ústavná úprava ochrany života znamenať neústavnosť zákonnej úpravy umelého prerušenia tehotenstva platnej a účinnej už v čase prijímania tejto ústavnej úpravy a v nezmenenej podobe a forme platnej a účinnej dodnes.

Zákon o rodine

Najnovšie slovenský zákonodarca znovu potvrdil, že **život sa začína narodením, prijatím zákona o rodine**. Ten uznáva ako právnu matku dieťaťa biologickú matku, ktorá dieťa porodila, a nie dárkyňu vajíčka, ktorá poskytla vajíčko v momente počatia („Matkou dieťaťa je žena, ktorá dieťa porodila.“)⁷⁷ V dôvodovej správe k zákonu, predkladanej Ministerstvom spravodlivosti SR, sa vyslovene uvádza:

„... v záujme právnej istoty zákon jednoznačne definuje matku ako ženu, ktorá dieťa porodila. V rámci rímsko-germánskej vetvy európskeho civilného práva, ku ktorej patríme, **sa neprikladá význam inej právnej udalosti, ale výlučne porodeniu dieťaťa**.“⁷⁸

Samotné Ministerstvo spravodlivosti SR pod vedením vtedajšieho ministra Lipšica teda nepriznávalo momentu počatia nijakú právnu relevanciu a potvrdilo moment narodenia ako jedinú právnu udalosť.

---

⁷⁶ Ševčík, V.: Právo a ústavnosť v České republice. Praha: Eurolex Bohemia, 2002, s. 313.

⁷⁷ Zbierka zákonov č. 36/2005, zákon z 19. januára 2005 o rodine a o zmene a doplnení niektorých zákonov § 82 (1).

⁷⁸ Dôvodová správa k návrhu zákona o rodine. Ministerstvo spravodlivosti SR: 2004.

Časť II.

Právo na interrupciu v kontexte základných ľudských práv žien

Interpretovanie článku 15 Ústavy SR alebo článku 2 Európskeho dohovoru ako chrániacich právo plodu na život by položilo teoretický základ na zvrátenie slovenského interrupčného zákona, a teda na zásah, ak nie popretie základných ľudských práv žien na reprodukčné zdravie a autonómiu. Ľudskoprávne orgány poukazujúce na kontext dobrovoľnej interrupcie berú do úvahy, že ľudské práva žien na súkromný život, rovnosť, bezpečnosť osoby a zdravie, slobodu náboženstva, svedomia a názoru a ochrana pred mučením a krutým, neľudským alebo ponižujúcim zaobchádzaním musia mať prednosť pred akoukoľvek požiadavkou na ochranu v mene plodu.

Ak by Ústavný súd SR akceptoval argumenty navrhovateľov, prinieslo by to výrazné a nespravodlivé zhoršenie ľudských práv žien priznaných medzinárodnými zmluvami, ktoré Slovensko ratifikovalo. Takéto rozhodnutie by bolo aj v rozpore s globálnym trendom smerujúcim k liberalizácii interrupčných zákonov a ochrane ženských práv a zdravia, ako sa sumarizuje v štúdií z roku 1998:

„Od roku 1985 20 národov výrazne liberalizovalo svoje interrupčné zákony. V súčasnosti 61 % ľudí sveta žije v krajinách, kde vyvolaná interrupcia je dovolená zo širokej škály dôvodov alebo bez obmedzenia, čo sa týka dôvodu. 25 % žije v národnostiach, kde interrupcia je všeobecne zakázaná. Avšak dokonca aj tam, kde je interrupcia obmedzená, je vyvolaná interrupcia zvyčajne dovolená, keď je život ženy ohrozený.“⁷⁹

Potenciálne následky priznania práva na život plodu

Popri právnych normách priznávajúcich žene právo na rozhodnutie o pokračovaní tehotenstva treba preskúmať aj potenciálne účinky prípadného uznania práva plodu na život a jeho dosah na život a zdravie žien. Pritom treba zdôrazniť, že právnymi obmedzeniami interrupcie by boli neúmerne dotknuté chudobné ženy, ženy zo

---

79 Rahman, Anika – Katzive, Laura – Henshaw, Stanley K.: A Global Review of Laws on Induced Abortion, 1985–1999, *International Family Planning Perspectives*, 24, 1998, p. 56–64.

znevýhodnených menších a mladé dievčatá, kým ženy s dostatočným finančným zabezpečením sú, naopak, často schopné zaplatiť si síce nelegálne vykonávané, ale zdravotne neškodné služby alebo vycestovať za legálnou interrupciou do zahraničia.⁸⁰

Ako ukážková môže slúžiť **skúsenosť z Rumunska** v rokoch 1966 až 1989. Pred rokom 1966 bol prístup k bezpečnej, právnej interrupcii k dispozícii v rámci národného systému zdravotnej starostlivosti. V rokoch 1966 až 1989 boli však interrupcie a antikoncepcia zakázané v súlade s vtedajšou pronatálnou politikou prezidenta Ceaușesca.⁸¹ Výsledkom bolo zvýšenie materskej úmrtnosti súvisiacej s interrupciou na úroveň desaťkrát vyššiu než v iných európskych krajinách.⁸² V polovici roka 1980 bolo v Rumunsku 86 % materských úmrtí zapríčinených nelegálnymi interrupciami, čo predstavovalo najvyššie percento vo svete, podstatne vyššie než čísla rozvojových krajín ako Nigéria (25 %) a Srí Lanka (13 %).⁸³ Súčasne bolo počas tohto časového obdobia umiestnených okolo 200 000 detí do detských domovov.⁸⁴ Navyše, uplatňovanie zákazu interrupcie zahŕňalo vážne porušenia práv žien na súkromie. Zákon vyžadoval, aby ženy podstúpili mesačné vyšetrenia „gynecologickou políciou“ na odhalenie tehotenstva. Tehotné boli zaregistrované a monitorované, aby sa zabezpečilo donosenie každého plodu.⁸⁵

Po zrušení zákazu interrupcií v roku 1989 klesla v Rumunsku materská úmrtnosť o 50 %⁸⁶, do roku 1993 až o 317 %. Vo všeobecnosti platí, že v krajinách s legálnymi a dostupnými interrupciami je materská úmrtnosť súvisiaca s nimi výrazne nižšia.⁸⁷

---

80 Svetová zdravotnícka organizácia, *Safe Abortion: Technical and Policy Guidance for Health Systems*, 2003.

81 Svetová zdravotnícka organizácia, *Unsafe Abortion: Global and regional estimates of incidence of a mortality due to unsafe abortion with a listing of available country data. Third Edition* (ďalej „SZO Unsafe Abortion“) a P. Stephanson, ScD, M., et al.: *Commentary: The Public Health Consequences of Restricted Induced Abortion – Lessons from Romania*, *American Journal of Public Health*, October 1992, vol. 82, no. 10, p. 1328–1331.

82 Tamtiež, s. 77.

83 SZO *Unsafe Abortion* supra a Jodi L. Jacobson, *Worldwatch Paper 97: The Global Politics of Abortion*, at 41, 1990.

84 Child Birth By Choice Trust, *Abortion in Law, History and Religion*, 1995. Pozri kapitolu Rumunsko, <http://www.cbctrust.com/abortion.html>.

85 Negrau: *Listening to Women's Voices: Living in Post-Communist Romania*. 12 *Connecticut Journal of International Law* 117, 123, 1996.

86 Pozri SZO *Unsafe Abortion*, supra Úvod.

87 The Alan Guttmacher Institute, *Facts in Brief: Induced Abortion Worldwide*. 1999.

Interrupcie v krajinách s reštriktívnymi zákonmi vykonávané v nebezpečných podmienkach tvoria vo svetovom meradle až tretinu všetkých zákrokov a sú **hlavnou príčinou úmrtí približne 80 000 žien ročne.**⁸⁸ Ďalších približne 800 000 žien podstúpi po takýchto interrupciách nemocničné vyšetrenie s chronickými zdravotnými problémami.⁸⁹

Svetová zdravotnícka organizácia identifikovala ako následok nelegálnych a nie bezpečných interrupcií nasledujúce komplikácie:

„Infekcie, krvácanie, genitálna a abnormálna trauma, perforácia maternice a otrava následkom vpichnutia škodlivých látok môžu byť smrteľné, ak zostanú neošetrené. Smrť môže takisto nastať následkom sekundárnych komplikácií, akými je akútne zlyhanie obličiek. Nie bezpečná interrupcia môže vyústiť do infekcií reprodukčného traktu (RTIs), chronickej panvovej bolesti, zapálenia panvy a niekedy až do neplodnosti; genitálna trauma a infekcia môže tiež spôsobiť okamžitú hysterektómiu. Zvýšené riziko mimomaternicového tehotenstva, predčasného pôrodu alebo spontánneho potratu v nasledujúcich tehotenstvách je ďalším možným dôsledkom zle vykonanej interrupcie. Ženy so sexuálne prenosnými chorobami sú vystavené vyššiemu riziku rastúcej postinterrupčnej infekcie. Riziko neplodnosti sa zvyšuje s každou PID epizódou salpingitídy. Podľa štúdií okolo 20 – 30 % nie bezpečných interrupcií môže viesť k RTI a z nich 20 až 40 % vedie k PID a následnej neplodnosti. Odhaduje sa, že úroveň neplodnosti u žien v reprodukčnom veku spôsobenej nie bezpečnou interrupciou zodpovedá 2 % a úroveň dlhodobej RTI zodpovedá 5 %.“⁹⁰

Zdravotné a životné bremeno spojené s nezákonnosťou neúmerne zaťažuje chudobné a mladé ženy, ktoré nemajú prostriedky na bezpečne vykonané tajné zákroky. Táto skupina je závislá od verejných služieb a predstava trestného stíhania ju často odradí od vyhľadania zdravotného ošetrenie v prípade neskorších komplikácií.⁹¹

Uznanie práva na život plodu by otvorilo dokonca širšiu škálu drakonických opatrení. Uznanie plodu ako osoby spôsobí **vážne etické problémy vo vzťahu lekár – pacient**. Posudzovanie záujmov plodu oddelene od záujmov tehotnej ženy má potenciál vytvoriť spornú situáciu vo vzťahu tehotnej ženy k jej lekárovi. Z pohľadu lekára zaobchádzanie s plodom ako s pacientom s vlastným právom môže

---

88 SZO Unsafe Abortion, kap. 4, tab. 2.

89 Tamtiež, kap. 3, ods. 1.

90 Svetová zdravotnícka organizácia, Unsafe Abortion: Global and regional estimates of the incidence of unsafe abortion and associated mortality in 2000. Fourth edition, p. 4.

91 Pozri diskusiu, infra, v súvislosti s odsúdením politiky Čile výborom proti mučeniu.

vyvolať konflikt záujmov, pokiaľ by záujmy pacienta – plodu mali udelenú prednosť pred záujmami tehotnej pacientky týkajúcimi sa jej zdravia a života alebo nevhodne im konkurovali.⁹² Interrupcia by mohla byť trestne stíhaná ako vražda alebo zabitie a žena, ako aj poskytovateľ, by mohli byť terčom stíhania. Prístup k základným pôrodnickým službám by sa zhoršil, ak by sa lekári museli obávať, že akékoľvek zle vykonané ošetrovanie by mohlo byť trestne stíhané ako zabitie z neobstaranosti. (Rovnakú požiadavku Európsky súd pre ľudské práva zamietol v prípade *Vo.*) Právo plodu na život by zároveň viedlo k hrozbe zvýšenia štandardov starostlivosti súvisiacej s tehotenstvom a trestov za ich porušenie. Etické princípy informovaného súhlasu by mohli byť ohrozené donútením a odopieraním rozhodujúcich informácií o lekárskejších nebezpečenstvách a možnostiach.⁹³

Zákon by mohol s tehotnou ženou zaobchádzať ako s nádobou, ktorá by bola vyšetrovaná a trestaná za akékoľvek aktivity potenciálne ohrozujúce pokračovanie tehotenstva alebo plod, ako sú napríklad nenasledovanie medicínskej rady, fajčenie, cvičenie, sexuálna aktivita alebo pokračovanie v zamestnaní.⁹⁴ Tehotné ženy by mohli byť nútené podstúpiť cisársky rez alebo iné operácie s cieľom prednostne chrániť plod. Ako načrtoľ kanadský najvyšší súd a reflektovali zamietnutia niektorých podnetov v rámci európskeho systému, práva plodu by otvorili desivú škálu potenciálnych podnetov porušujúcich autonómiu ženy. Tie by napríklad umožňovali štátu, mužovi, ktorý oplodnil ženu a dokonca plodu alebo jeho samozvaným zástupcom⁹⁵ žalovať ženu za jej rozhodnutie podstúpiť interrupciu alebo akékoľvek iné konanie podozrivé z ovplyvnenia prežitia plodu. Bežné spontánne potraty by sa stali podozrivými (pozri príklad Nepálu⁹⁶) a žena by sa

---

92 Dickens, Bernard – Cook, Rebecca: Ethical and legal approaches to 'the fetal patient', vol. 83, International Journal of Gynecology & Obstetrics, 2003, p. 85–91 at 87.

93 Pozri napr. Open Door Counselling a *Dublin Well Woman v. Írsko*, 15 Eur. H.R. Rep 244, ser. A, 1992.

94 V rozhodnutí Najvyššieho súdu *Ferguson v. City of Charleston* súd zamietol argument, že štátny záujem o plod oprávňuje vykonávať drogové testy na tehotných ženách bez ich súhlasu s cieľom získať dôkazy o kriminálnej aktivite na trestné stíhanie. *Ferguson v. City of Charleston*, 532 U.S. 67, 2001. Pozri tiež *Dobson v. Dobson*, 2 S.C.R. 753, 1999 (tehotná žena nesmie byť braná na zodpovednosť za zranenia, ktoré utrpel plod následkom autonehody) a *Montreal Tramways Co. v. Levielle*, S.C.R. 456, 1933 (narodené dieťa nesmie podať žalobu za zranenie utrpené v prenatálnom období).

95 Pozri napr. časť I, ods. 8–10, supra (sťažnosť impregnátora zamietnutá) a ods. 30 (zadržanie tehotnej ženy na základe ohrozenia plodu bolo zamietnuté).

96 Pozri napr. Center for Reproductive Rights, *Abortion in Nepal, Women Imprisoned*, New York, 2002.

http://www.reproductiverights.org/pub_bo_nepal.html.

musela de facto po každom pohlavnom styku správať ako tehotná, inak by riskovala v prípade spontánneho potratu stíhanie za neúmyselné zabitie.

Logika, ako aj skúsenosti z iných krajín ukazujú, že priznanie práva na život plodu by hrozilo prevládnutím nad právami, zdravím a dôstojnosťou žien ako osôb, respektíve súd by bol prinajmenšom donútený zvažovať protichodnosť týchto práv. Takýto princíp by sa úplne líšil od súčasného flexibilnejšieho a jasne podriadeného pojmu ochrany potenciálneho ľudského života. V tomto prípade je jasné, že slovenský zákonodarca opakovane zamietol nárok plodu na práva – prijatím liberálneho interrupčného zákona a zamietnutím práva plodu na život v ústave. Neexistuje nijaký základ na to, aby Ústavný súd SR urobil inak.

Ohrozenie ľudských práv žien

Právo na život, bezpečnosť osoby a zdravie

Uznanie práv plodu by otvorilo dvere na obmedzenie interrupcie dokonca tam, kde treba chrániť život alebo zdravie tehotnej ženy. Jurisprudencia Európskeho súdu a komisie však sústavne uznáva právo ženy na prerušenie jej tehotenstva, keď je jej život alebo zdravie tehotenstvom ohrozené.⁹⁷ Ústava Európskej únie tiež chráni právo na život⁹⁸ a právo na rešpektovanie fyzickej a duševnej integrity.⁹⁹

Výbor Organizácie Spojených národov pre ľudské práva, ktorý vykladá a monitoruje dodržiavanie ICCPR štátmi, uznal, že **obmedzenia prístupu žien k službám reprodukčného zdravia môžu porušiť právo na život podľa článku 6 Paktu**.¹⁰⁰ Citujúc vysokú mieru materskej úmrtnosti spojenú s nelegálnou interrupciou Výbor často kritizoval legislatívu, ktorá kriminalizuje alebo vážne obmedzuje prístup k interrupcii ako porušenie práva na život, a odporučil štátom, aby preskúmali alebo novelizovali legislatívu kriminalizujúcu interrupciu.¹⁰¹

*V Open Door Counseling and Dublin Well Woman v. Ireland*¹⁰² Európsky súd vyhlásil podľa článku 10 za neplatný súdny príkaz, ktorý zabraňoval dvom ženským zdravotníckym klinikám, aby poskytovali írskym ženám informácie o tom, ako a kde si môžu dať vo Veľkej Británii vykonať interrupciu.¹⁰³ Súd zistil, že obmedzenie poskytovania informácií o interrupciách vystavilo zdravie žien, ktorých tehotenstvá predstavovali hrozbu pre ich životy, riziku.¹⁰⁴ Nariaďujúc, že tento príkaz bol „neúmerný sledovaným cieľom“¹⁰⁵, súd uznal, že **zdravotný záujem ženy je nadradený nad morálnym záujmom o ochranu práv plodu deklarovaným štátom**.

Z predchádzajúcich častí jasne vyplýva, že medzinárodné ľudskoprávne orgány poukazujú na riziko pre život a bezpečnosť osoby vyplývajúce z obmedzenia

---

97 Pozri supra diskutuje Bruggemann, Paton, Boso.

98 Ústava Eur. únie, časť II, čl. II-62 (1).

99 Tamtiež, časť II, čl. II-63 (1).

100 Zbierka, Výbor pre ľudské práva, Všeobecný komentár č. 28: Rovnosť v právach medzi mužmi a ženami, článok 3 (68. stretnutie 2000), s. 181, ods. 20.

101 Pozri supra poznámky 32–36. Taktiež pozri Záverečné zistenia Výboru pre ľudské práva: Lesoto, 08.04.99, U.N. Doc. CCPR/C/79/Add.106, ods. 11.

102 Pozri supra Open Door Counseling.

103 Tamtiež, ods. 80.

104 Tamtiež, ods. 73–77.

105 Tamtiež, ods. 80.

prístupu k interrupcii a odporúčajú štátom preskúmať a novelizovať legislatívu kriminalizujúcu interrupciu.¹⁰⁶

Vo všeobecnom komentári *14 Právo na dosiahnutie najvyššej dosiahnuteľnej úrovne zdravia (článok 12)* Výbor pre hospodárske, sociálne a kultúrne práva (ďalej „Výbor CESCR“), ktorý vykladá a monitoruje dodržiavanie Medzinárodného paktu o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach (ICESCR), vysvetlil, že **článok 12 Právo na dosiahnutie najvyššej dosiahnuteľnej úrovne fyzického a duševného zdravia zahŕňa právo na materské, detské, reprodukčné a sexuálne zdravie** a požaduje od zmluvných štátov implementovanie opatrení na poskytovanie služieb sexuálneho a reprodukčného zdravia.¹⁰⁷ Podľa Výboru CESCR reprodukčné zdravie zahŕňa „slobodu rozhodnúť sa, či a kedy sa reprodukovať“¹⁰⁸ a Výbor CESCR vyzýva na „odstránenie všetkých bariér zasahujúcich do prístupu k zdravotníckym službám, ku vzdelaniu a k informáciám v oblasti sexuálneho a reprodukčného zdravia“¹⁰⁹. Výbor CESCR podčiarkol potrebu, aby zmluvné štáty poskytovali plnú škálu bezpečných, efektívnych, prístupných, primeraných a dôverných služieb¹¹⁰ sexuálneho a reprodukčného zdravia¹¹¹. V nedávnom záverečnom zistení k správam štátov Výbor CESCR zdôraznil aj hlboké znepokojenie v súvislosti do vzťahom medzi vysokou mierou materskej úmrtnosti a nelegálnymi, nie bezpečnými, tajnými interrupciami¹¹². V množstve prípadov Výbor CESCR špeciálne vyzval zmluvnú stranu, aby liberalizovala svoj interrupčný zákon.¹¹³ Špeciálny spravodajca pre právo na zdravie Komisie OSN pre ľudské

---

106 Pozri supra SZO Unsafe Abortion, Výbor pre ľud. Práva, Všeobecný komentár 28.

107 Výbor pre hospodárske, sociálne a kultúrne práva, Všeobecný komentár 14: Právo na dosiahnutie najvyššej dosiahnuteľnej úrovne zdravia, čl. 12, 22. stretnutie, 2000, v Zbierke všeobecných komentárov a všeobecných odporúčaní orgánov ľudskoprávných zmlúv, U.N. Doc. HRI/GEN/1/Rev.5, 2001. Slovensko ratifikovalo Medzinárodný dohovor o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach 28. mája 1993, Kancelária Vysokého komisára OSN pre ľudské práva, Status of Ratifications of the Principal International Human Rights Treaties, 9. jún 2004, poznámka 12.

108 Tamtiež, poznámka 12.

109 Tamtiež, ods. 21 a 34.

110 Tamtiež, ods. 12 (c) a 23.

111 Tamtiež, ods. 14, cituje poznámku 12.

112 Pozri napr. Kamerun, 08.12.99, U.N. Doc. E/C.12/1/Add.40, 25; Maurícius, 31.05.94, U.N. Doc. E/C.12.1994/8, 15; Mexiko, 08.12.99, U.N. Doc. E/C.12/1/Add.41, 29; Nepál, 24.09.2001, U.N.Doc. E/C.12/1/Add.66, 32; Panama, 24.09.2001, U.N. Doc. E/C.12/1/Add.64, 20; Poľsko, 16.06.98, U.N. Doc. E/C.12/1/Add.26, 20; Senegal, 24.09.2001, U.N. Doc. E/C.12/1/Add.62, 26.

113 Pozri napr. Záverečné zistenia Výboru pre hospodárske, sociálne a kultúrne práva: Nepál, 31.08.2001, U.N. Doc. E/C.12/1/Add.66, 33, 55. Pozri tiež

práva takisto zdôraznil dôležitosť prístupu k interrupciám ako k súčasťi ženského práva na zdravie.¹¹⁴

Ústava SR podobne chráni ženské právo na život, bezpečnosť osoby a zdravie podľa článkov 15, 16 and 40.¹¹⁵

Právo na život

Európsky súd pre ľudské práva a komisia rozhodli, že **podľa článku 8 úprava interrupcie je zasahovaním do práva ženy na súkromný život**. Od rozhodnutia v prípade *Brüggemann*, ktorý sme už spomínali, Európska komisia a súd čoraz častejšie uznávali právo tehotných žien na prerušenie tehotenstva podľa článku 8. Na tieto rozhodnutia nadviazala koncom sedemdesiatych rokov liberalizácia interrupčných zákonov v takmer celej Európe. Prípady *Paton v. Spojené kráľovstvo*, *R. H. v. Nórsko*, *Boso v. Taliansko* nielenže odmietli návrh, že článok 2 chráni právo plodu na život; ale aj podporili a ďalej rozvinuli práva žien týkajúce sa súkromia podľa článku 8. Vo všetkých troch prípadoch Komisia zamietla otcovo nárokovanie si práva podľa článku 8 a uznala, že **rešpektovanie súkromného života tehotnej ženy ako „osoby, ktorej sa tehotenstvo a jeho pokračovanie alebo prerušenie týka v prvom rade“¹¹⁶, je nadradené akýmkoľvek právam otca**.

Výbor pre ľudské práva vo svojom Všeobecnom komentári č. 28 o rovnosti mužov a žien podobne uznal, že popri otázkach práva na život a slobodou pred mučením a neľudským alebo ponižujúcim zaobchádzaním „štáty nemôžu zanedbať rešpektovanie súkromia žien týkajúceho sa ich reprodukčných funkcií“. Výbor uviedol ako príklady požiadavky týkajúce sa napr. podmienenia sterilizácie ženy súhlasom manžela alebo iné podmienky ako vek, rovnako ako požiadavku na lekárov oznámiť meno ženy, ktorá podstúpila interrupciu.¹¹⁷

Navrhovaná Ústava Európskej únie taktiež udeľuje právo na rešpektovanie súkromného života¹¹⁸ rovnako ako **článok 19 Ústavy SR, ktorý tiež chráni právo na súkromie**.¹¹⁹

Záverečné zistenia Výboru proti mučeniu: Čile, 14.06.2004, U.N. Doc. CAT/C/CR/32/5, 7 (m).

114 Zbierka, Výbor pre ľud. práva, Všeobecný komentár č. 28, supra ods. 10, 11, 20.

115 Ústava SR, oddiel 2, čl. 15, 16; oddiel 5, čl. 40.

116 *H. v. Nórsko*, supra ods. 4, *Boso v. Taliansko*, supra ods. 2.

117 Zbierka, Výbor pre ľud. práva, Všeobecný komentár č. 28, ods. 20.

118 Ústava Eur. únie, č. II, čl. II-67.

119 Ústava SR, oddiel 2, čl. 19, ods. 2.

Právo na rovnosť a nediskrimináciu

Uznanie postavenia plodu ako osoby v zmysle práva je v príkrom rozpore s neodstúpiteľným právom žien na rovnosť a nediskrimináciu chráneným podľa článku 12 Ústavy SR, článku 14 Európskeho dohovoru, článku 3 a 26 ICCPR a článku 1 Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (CEDAW)¹²⁰. Kým Európsky súd a komisia sa touto otázkou nezaoberali, Výbor Organizácie Spojených národov pre odstránenie diskriminácie žien (ďalej „Výbor CEDAW“), ktorý monitoruje a vykladá dodržiavanie CEDAW, vydal jasné stanovisko: „Zákony kriminalizujúce lekárske výkony, ktoré potrebujú iba ženy, a trestajúce ženy, ktoré tieto procedúry podstúpili“ tvoria prekážku v primeranej zdravotnej starostlivosti pre ženy a **ohrozujú právo na nediskrimináciu v oblasti zdravia¹²¹ a ochranu práva žien na rovnosť** podľa článku 2 Dohovoru CEDAW. Podobne Výbor pre ľudské práva poznamenáva dôležitosť ochrany rovnosti žien v súvislosti s článkom 17 – ochranou súkromia vrátane sexuálnej integrity a reprodukcie.¹²²

Obmedzenie práva na interrupcie má mnohoraký diskriminačný dosah. Zdravotnými následkami nie bezpečnej interrupcie trpia iba ženy, rovnako ako fyzickými a psychickými účinkami donosenia nechceného plodu do termínu pôrodu a bremenami súvisiacimi s vychovávaním dieťaťa. Okrem toho základná schopnosť robiť dôležité rozhodnutia o živote a sloboda myslenia, svedomia a náboženského vyznania podľa článku 24 Ústavy SR, článku 9 Európskeho dohovoru a článku 18 ICCPR, čo sú všetko základné komponenty slobody a ľudskej dôstojnosti, sa v takomto prípade odopierajú iba ženám.¹²³

Ak zákon núti ženu pokračovať v nechcenom tehotenstve, v konečnom dôsledku sa od nej požaduje zachrániť plod za okolností, za ktorých by sa to od nikoho iného –

---

120 Dohovor na odstránenie všetkých foriem diskriminácie žien, G.A. Res. 34, 180, UN GAOR, 34. stret., dodatok č. 46, p. 193, čl. 2, UN Doc. A/34/46, 1979 (do platnosti vstúpil 3. septembra 1981). Slovensko ratifikovalo CEDAW 27. júna 1993, pozri supra Status of Ratifications of the Principal International Human Rights Treaties.

121 Zbierka, Výbor pre odstránenie diskriminácie žien, Všeobecné odpor. 24: článok 12: Ženy a zdravie, 20. stret., 1999, ods. 14.

122 Pozri Výbor pre ľudské práva, Všeobecný komentár č. 28 o rovnosti v právach medzi mužmi a ženami, ods. 20.

123 Pozri aj *Casey v. Planned Parenthood of Southeastern Pennsylvania*, 505 U.S. 833, 896, 1992: „Je nevyhnutnou biologickou skutočnosťou, že štátna úprava týkajúca sa dieťaťa, ktoré nosí žena, bude mať ďalekosiahlejší vplyv na matkinu než na otcovu slobodu.“

muža alebo ženy – nepožadovalo. Zákon ju núti obetovať jej telesnú integritu, zdravie a život s cieľom poskytnúť život zachraňujúcu pomoc, akú nevyžaduje od iných, dokonca ani v prípade už narodenej ľudskej bytosti. Povinnosť zachrániť by mohla vzniknúť tam, kde existuje osobitný vzťah. Napriek tomu, dokonca ani vo vzťahu rodiča a už narodeného dieťaťa, neexistuje dôvod na vznik právnej povinnosti „angažovať sa v riskantných záchranách“¹²⁴. Spoločnosť síce môže očakávať od človeka pozorujúceho topiace sa dieťa, aby volal o pomoc, ale nepožaduje od neho – či už od cudzej osoby, alebo rodiča – skočiť do vody a riskovať vlastný život, aby ho zachránil. Členovia rodiny môžu dobrovoľne darovať orgány na záchranu života, ale zákon nenúti rodiča alebo príbuzného podstúpiť čo i len malú operáciu na záchranu svojho dieťaťa¹²⁵. Takúto záchranu možno poskytnúť iba dobrovoľne. Tehotenstvo a pôrod dieťaťa sú na fyzickej úrovni vysoko riskantnou záchranou – zahŕňajú obrovské telesné zmeny a závažné dočasné nefunkčnosti a bolesti. Tehotenstvo znamená často nepredvídateľné riziká vzniku trvalých zdravotných následkov vrátane stálej bolesti, straty reprodukčnej schopnosti až smrti. Reštriktívne interrupčné zákony by túto obrovskú obeť vynucovali od žien a jedine od žien a tým odmietali ženám rovnaký rešpekt k ich životu, telesnej integrite a dôstojnosti, na ktoré majú ako plnohodnotné ľudskej bytosti právo. Zamietnutie návrhu „každý má právo narodiť sa“ navrhovateľmi slovenskej ústavy je preto podstatné na **ochranu rovnoprávnosti žien a dobrovoľnosti tehotenstva**.¹²⁶

Ako medzinárodné ľudskoprávne zmluvné orgány uznávajú, reštriktívne interrupčné zákony diskriminujú chudobné, marginalizované a bezmocné ženy. Chudobné a mladé ženy si nemôžu dovoliť drahé tajné a bezpečné interrupcie, preto svoje zdravie, plodnosť a sexualitu ohrozujú komplikáciami z neprofesionálne vykonaného zákroku a neúmerne ohrozujú svoj život.

Právo na slobodu myslenia, svedomia a náboženstva

Uznanie práva na život plodu by rovnako porušilo článok 18 ICCPR, ktoré stanovuje: „Každý má právo na slobodu myslenia, svedomia a náboženstva.“¹²⁷

---

124 Smith, Rosamund: *Rights, Duties, and the Body: Law and Ethics of Maternal-Fetal Conflict*. Portland, Oregon: Hart Publishing, 2002, p. 355.

125 *McFall v. Shimp*, 10 Pa D. & C. 3d 90, 1978.

126 Petrík, Matúš: Memorandum: K niektorým otázkam k preskúmaniu súladu zákona č. 73/1986 Zb. o umelom prerušení tehotenstva s Ústavou Slovenskej republiky.

127 ICCPR, supra článok 18.

Výbor pre ľudské práva vo svojom všeobecnom odporúčaní č. 22 zdôraznil, že od týchto práv nemožno odstúpiť¹²⁸ a že právo na slobodu myslenia a svedomia sú chránené v rovnakom rozsahu ako právo na slobodu náboženstva.

Rozhodnutie priviesť dieťa na svet je také závažné, že sa dá považovať za otázku svedomia.¹²⁹ Preto sa medzinárodná ochrana vzťahuje aj na slobodnú voľbu ľudskej reprodukcie, ako aj na prístup k službám potrebným na vykonanie tejto voľby. Uplatňovanie svedomia môže byť založené na náboženskom učení, ktoré odporuje právu na rozhodnutie alebo ho zvýhodňuje, alebo môže byť založené na rozhodnutí urobenom na základe svedomia nezávisle od náboženského učenia či viery. Vo všetkých prípadoch článok 18 odsek 2 chráni slobodu rozhodnutia. Výbor pre ľudské práva sa jasne vyjadril, že toto právo zahŕňa aj **právo byť oslobodený od vládného nátlaku dodržiavať zákony, ktoré boli vytvorené na to, aby najmä odrážali alebo potvrdili náboženské doktríny**:

„Politiky alebo prax majúce rovnaký úmysel alebo účinok ako napríklad tie, ktoré obmedzujú prístup ku vzdelaniu, k zdravotnej starostlivosti, zamestnaniu alebo práva zaručené článkom 25 a ďalšími ustanoveniami Paktu sú podobne v nesúlade s článkom 18 odsek 2. Rovnakú ochranu užívajú držiteľia všetkých svetonázorov nenáboženskej povahy.“¹³⁰

Tento princíp vychádza z článku 5 ICCPR, ktorý každej osobe zakazuje uplatňovať práva spôsobom obmedzujúcim práva iných osôb chránených v Dohovore. Preto je neprípustné vnucovať presvedčenie osoby alebo skupiny iným osobám. Ak sú zákony obmedzujúce prístup k službám reprodukčného zdravia ovplyvnené určitou náboženskou vierou, potom odopierajú slobodu náboženstva, svedomia a myslenia tým, ktorí sa nehlásia k tejto viere vo všeobecnosti, a tým, ktorí veria, že bezpodmienečne sledovať toto presvedčenie je v danom prípade nevhodné. Preto takéto zákony zakladajú **štátne donútenie konať v súlade s náboženským presvedčením určitej skupiny**.

Výbor CEDAW podobne vyslovil znepokojenie nad zasahovaním náboženstva do práv žien obsiahnutých v Dohovore, ako sú právo na vzdelanie a zdravie vrátane reprodukčného zdravia. Pokiaľ ide o nesekulárne štáty, Výbor CEDAW vyslovil

---

128 Zbierka, Výbor pre ľudské práva, Všeobecný komentár č. 22: Článok 18: Právo na slobodu myslenia, svedomia a náboženstva, 48. stret., 1993, ods. 1.

129 Najvyšší súd USA zdôraznil náboženské (ale nie nevyhnutne sektárske) dimenzie rozhodnutia o interrupcii v prípade Casey, supra ods. 916: „Oprávnenie urobiť také traumatické a predsa posilňujúce rozhodnutia je prvkom základnej ľudskej dôstojnosti. Ako spoločný názor tak výstižne ukázal, ženine rozhodnutie prerušiť jej tehotenstvo nie je nič menšie než záležitosť svedomia.“

130 Zbierka, Výbor pre ľudské práva, supra Všeobecný komentár č. 22, ods. 5 (zvýraznenie doplnené).

názor, že „vzdelávací systém cirkiev – štát pokračuje v miešaní sekulárnych a náboženských sfér, čo je vážnou prekážkou v úplnej implementácii Dohovoru“¹³¹. Výbor zdôraznil, že „následky tohto systému majú závažný vplyv na práva dievčat a žien na vzdelanie a zdravie vrátane reprodukčného zdravia chráneného Dohovorom“¹³². Rovnako je dôležité, že Výbor CEDAW uznal, že dokonca štáty sekulárne podľa ústavy môžu byť silne ovplyvnené určitým náboženstvom alebo cirkvou. Výbor preto upozornil, že **právo na reprodukčné zdravie nesmie byť ohrozené vplyvom náboženstva**¹³³.

Ústava SR rovnako chráni „slobodu myslenia, svedomia, náboženského vyznania a viery“¹³⁴. Európsky súd pre ľudské práva našiel analogickú ochranu v článku 9 Európskeho dohovoru o ľudských právach¹³⁵ a preambula stanov Svetovej zdravotníckej organizácie podobne chráni právo na zdravie nezávisle od náboženského presvedčenia¹³⁶.

Právo na slobodu od mučenia a iného krutého, neľudského alebo ponižujúceho zaobchádzania alebo trestania

Článok 3 Európskeho dohovoru a článok 9 ICCPR priznáva právo na ochranu pred mučením a krutým, neľudským alebo ponižujúcim zaobchádzaním alebo trestaním. Toto právo, od ktorého nemožno odstúpiť, je ďalej rozpracované v Dohovore Organizácie Spojených národov proti mučeniu a inému krutému, neľudskému alebo ponižujúcemu zaobchádzaniu alebo trestaniu (CAT). Obmedzenie práva a prístupu k interrupcii, ktoré žiadajú slovenskí žalobcovia, založilo by ponižujúce zaobchádzanie so ženami a dievčatami, pretože by odopieralo rešpektovanie základných práv a stigmatizovalo a zahanbovalo ich za uplatňovanie týchto práv. Okrem toho následky vyplývajúce z utrpenia z nechceného tehotenstva a pôrodu alebo z podstúpenia, resp. samovyvolania tajnej interrupcie sú kruté a neľudské a

---

131 CEDAW: Záverečné zistenia: Belize. 01.07.99, U.N. Doc. A/52/38/Rev.1, para 48. (zvýraznenie doplnené).

132 Tamtiež.

133 CEDAW: Záverečné zistenia: Írsko. 01.07.99, U.N. Doc. A/52/38/Rev.1, para 180.

134 Ústava SR, oddiel 2, čl. 24, ods. 1.

135 „[Článok 9 je] veľkým prínosom pre ateistov, agnostikov, skeptikov a nezainteresovaných... uplatňovaný ‚samostatne‘ a ‚v súkromí‘.“ *Kokkinakis v. Grécko*, ods. 31, Eur. súd pre ľudské práva. Sťažnosť č. 14307/88, 25. máj 1993.

136 Stanovy Svetovej zdravotníckej organizácie, <http://www.who.int/gb/bd/PDF/BDenglish/Constitution.pdf>.

často zahŕňajú veľmi bolestivé utrpenie. V krajinách kriminalizujúcich interrupciu sa ženy v prípade komplikácií budú báť obrátiť sa na profesionálnu pomoc zo strachu, že sa stanú terčmi trestného súdneho systému, čím sa zvyšuje utrpenie a riziko smrti.

V júni 2004 Výbor Organizácie Spojených národov proti mučeniu (ďalej „Výbor CAT“) odsúdil prax v čílskych verejných nemocniciach za vypočúvanie žien, ktoré hľadali život zachraňujúcu pohotovostnú lekársku starostlivosť pre komplikácie po nelegálnych interrupciách, a za odmietnutie poskytnutia služieb, až kým sa žena nepriznala, že podstúpila interrupciu a neuviedla mená poskytovateľov interrupcie.¹³⁷ Výbor odporučil Čile:

„... odstrániť prax vynucovania priznaní na účely stíhania od žien, ktoré hľadajú záchrannú lekársku starostlivosť v dôsledku nelegálnej interrupcie; vyšetriť a preskúmať obvinenia, kde takéto vyhlásenia boli uznané za dôkazy, a uskutočniť nápravné opatrenia vrátane zrušenia obvinení, ktoré nie sú v súlade s Dohovorom. Podľa smerníc Svetovej zdravotníckej organizácie zmluvná strana by mala zabezpečiť okamžité a nepodmienečné vyšetrovanie takýchto osôb, ktoré hľadajú záchrannú lekársku starostlivosť...“¹³⁸

Európska únia v Charte pre základné práva explicitne zakazuje mučenie a neľudské alebo ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie.¹³⁹ Slovenská ústava taktiež zakazuje mučenie alebo kruté, neľudské či ponižujúce zaobchádzanie alebo trestanie.¹⁴⁰

Záver

Zo zmyslu a ducha predloženej analýzy jasne vyplýva, že **slovenský humánny a práva ochraňujúci interrupčný zákon je nielen v súlade s článkom 15 Ústavy SR, ale aj v súlade s Európskym dohovorom a praxou európskych štátov vo všeobecnosti, ako aj s medzinárodnými ľudskoprávnymi zmluvnými záväzkami Slovenska**. Akékoľvek rozhodnutie Ústavného súdu SR a následná delegalizácia a kriminalizácia interrupcií by vážne ohrozili životy a zdravie žien a spôsobili by neospravedliteľný krok späť k popretiu rovnoprávnosti žien a medzinárodné chránených ľudských práv.

---

137 Výbor proti mučeniu: Závety a odporúčania: Čile, 32nd Sess., 2004, at 4, 6 (j), U.N. Doc. CAT/C/CR/32/5.

138 Tamtiež, ods. E (7) (m).

139 Ústava Európskej únie, supra, pt. II, Art. II-64.

140 Ústava SR, oddiel 2, čl. 16, ods. 2.

Autorky právnej analýzy, z ktorej čerpá publikácia:

Profesorka Rhonda Copelon, riaditeľka
Elizabeth Brusieová, právna stážistka
Jacqueline DeVore, právna stážistka
PRÁVNA KLINIKA MEDZINÁRODNÝCH ŽENSKÝCH ĽUDSKÝCH PRÁV
PRÁVNICKÁ FAKULTA, CITY UNIVERSITY OF NEW YORK
MAIN STREET LEGAL SERVICE, INC
65-21 Main Street
Flushing, NY 11367
USA

Christina Zampas, právna poradkyňa pre Európu
CENTRUM PRE REPRODUKČNÉ PRÁVA
120 Wall Street
New York, N.Y. 10005
Spojené štáty americké, USA

Adriana Lamačková, právnička
OZ Možnosť voľby
Ol'ga Pietruchová, výkonná riaditeľka
predsedníčka OZ Možnosť voľby
výkonná riaditeľka Slovenskej spoločnosti pre plánované rodičovstvo a výchovu k
rodičovstvu (SSPRVR)
Palisády 44
811 06 Bratislava
Slovenská republika
<http://www.rodicovstvo.sk>

Právnu analýzu preložila:
Adriana Lamačková, právnička

www.rodicovstvo.sk

Spoločnosť pre plánované rodičovstvo
Palisády 44, 811 06 Bratislava, Tel/fax: 02 5443 0889
mail: planovane@rodicovstvo.sk